

“เคราะห์ดีก็มาเคราะห์ดีก็มาเคราะห์ดีก็มา มัดมือซ้ายให้ขวัญมา มัดมือขวาให้ขวัญอยู่
สิบปีบ๊องไปไกล บ๊องไปทางใด ชื่ออยู่กับป๊องกับแม่จนเฒ่าจนแก่ เอาเงินมากอง เอาทองมาสู่ ขอ
เจ้ามีอายุวรรณ สุขัง พลัง เทอญ”

ถ้ากล่าวมัดมือของ ลุงนก มิ่งคำ

“ชะตะโล ธรรมา อันว่าธรรมทั้ง 4 ชื่อเป็นสัดแก้ว.....หัว สัพพัตติโย ก็ขอชื่อตัวเรา
นิสสัยต่องวินาศสันตุ ก็ขอชื่อเป็นปีหมั่นน่องเกาะขัน สัพพะโรโคพญาธิทุกอันแสนสิ่ง ขอชื่อม้วย
มิ่งระงับคัลลหาย ชื่ออายุเจ้าได้พอร้อยชาว..... อายุเจ้าได้ร้อยปีพันปี พระวาก็ขอตกลงไป
อย่าง.... ตั้งแต่บัดนี้เกิด อายุ วรรณ สุขัง พลัง สาธุ”

ถ้าผู้เฒ่าผู้แก่มีความรู้ทางธรรม เช่นเคยบวชเรียนมา หรือเป็นมรรคทายกวัด ก็จะนำคำ
บาลีมาประกอบด้วย เป็นบทสวดของพระสงฆ์

กรณีการมัดมือเพื่อสะเดาะเคราะห์ จะทำให้กับคนเจ็บป่วย โดยเชื่อว่าเป็นการเสี่ยงทาย
ถ้าจะหายก็สามารถหายลูกได้ใน 2-3 วัน แต่ถ้ามีเคราะห์หนักก็ตายใน 2-3 วัน ถือว่าหมดเคราะห์
ไปเลย การสะเดาะเคราะห์ต้องเตรียมกระทงส่งเคราะห์ บรรจุแกงส้ม แกงหวาน ซึ่งหมายถึง
แกงจืดต่าง ๆ ข้าวเหนียว กล้วยสุก น้ำอ้อย พริกแห้ง ปลา ร้า เกลือ ใส่กระทง เรียกว่า กระทง
4 เสา หรือ กระทงปิดเคราะห์ และอาหารถวายเพลพระ ถ้าคนป่วยสามารถลุกได้ก็จะนำไปทำพิธี
ที่วัด แต่ถ้าลุกไม่ขึ้นก็ทำพิธีที่บ้านได้ โดยให้คนป่วยนอนเอากระทงวางข้าง ๆ มีมงคลสายสิญจน์
สวมหัวด้วย ขึ้นมือมาที่กระทง ก็ปิดสะเดาะเคราะห์ลงในกระทง ระหว่างปิดสะเดาะเคราะห์ก็
กล่าวคำปิดเคราะห์ ดังนี้

“สัพพะตัด สัพพะตา สรรพอุบาทว์ อย่าเข้ามาใกล้ สรรพเคราะห์ทั้งหลาย เคราะห์
ป่วยเจ็บไข้ บ๊องมีเคราะห์หัวปี อย่าได้มาต้องเคราะห์ปี เคราะห์น่องมาเรือน เคราะห์ปี เคราะห์
เดือน อย่ามาบุกถิ่น เคราะห์เป็นลุ่มไหลลงมา เคราะห์หยั่งน้ำขาวข้าว เคราะห์ผู้เฒ่าหากังวล
สัพพัตติโย สัพพะสัมภุ อย่าเข้ามาใกล้ถึงหลักหนีไกล ชื่อตกไปตามพระอาทิตย์แสงส่อง นอกฟ้า
จักรวาล ชื่อตกไปตามพระอังคาร ที่ป่าไม้คงหลวลงหมื่นเส้า ชื่อตกไปตามที่พระเจ้าไหว้ศาสนา
ชื่อตกไปตามเวียงลังกา ทุกหย่อมหญ้าได้ร่มฟ้าเมืองอนันท์ ก็ขอชื่อตกไปเสนียดจัญไร ก็ขอชื่อ
ตกไปชื่อหมดชื่อเสี่ยง.....แต่ดี ๆ เทอญ

เมื่อกล่าวคำปิดเคราะห์จบลง ก็มัดมือเสร็จพอดี แล้วเลื่อนมงคลบนหัวลงมากล้องคอไว้
ต่อจากนี้พระจะสวดมนต์ป็นพรให้ แล้วพระจะฉันทเพล เมื่อเสร็จพิธีนำกระทงปิดเคราะห์ไปไว้
นอกบ้าน นอกทุ่งไกล ๆ บ้าน

ภาพที่ 13 ตลาดเช้าในหมู่บ้าน

6.3 ตลาดชาวบ้าน

เนื่องจากประชากรที่อาศัยอยู่ที่บ้านนาทะเล ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่มีความขยันขันแข็ง เวลาในแต่ละวันจะใช้ไปในการดูแลพืชผลในไร่นา โดยเริ่มตั้งแต่เช้าประมาณ 7 โมงเช้า ดังนั้นกิจกรรมอื่น ๆ จึงค่อนข้างเร่งรัดตามไปด้วย แม้กระทั่งการซื้อขายสินค้าอุปโภคบริโภค ที่พ่อค้าแม่ค้าจะนำสินค้ามาวางขาย แต่เดิมจะวางขายกันบนพื้นดิน 2 ข้างถนน สายที่ผ่านกลางหมู่บ้าน บริเวณคุ้ม 1 ปัจจุบัน บางส่วนย้ายขึ้นไปขายบนแผงที่สร้างขึ้นในตลาดขนาดเล็ก ๆ ในบริเวณเดียวกัน ตลาดจะมีทั้งตลาดเช้าและตลาดเย็น ตลาดเช้าจะมีคนนำสินค้ามาขายมากกว่า จะเริ่มประมาณ 6 โมงเช้า ประมาณชั่วโมงเดียวก็จะวาย สินค้าที่มีขายในตลาดเป็นพวกอาหารพื้นเมือง สัตว์น้ำที่จับมาได้ ไม้กวาด ผักพื้นบ้าน อาหารสำเร็จรูป ถ้าเป็นวันที่มีงานบุญ จะมีตลาดเหมือนเดิมแต่คนจะน้อยลง

นางมณฑา อินมาเล่าว่า “คนส่วนใหญ่จะซื้อหากับข้าวจากตลาดหมู่บ้าน นอกจากมีงานบุญหรือต้องทำกับข้าวเยอะๆ จะไปตลาดที่ลับแล”

ตอนที่ 3 จุดแข็งและจุดอ่อน ของชุมชนที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว

ชุมชน

จุดแข็งของชุมชน

แม้ว่าชุมชนนาทะเลยังมีใช้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักและมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมเยือนมาากัน แต่จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่าเป็นชุมชนที่มีจุดแข็งและความพร้อมที่เป็นทุนในการนำไปพัฒนาต่อยอดเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจได้ตามศักยภาพที่มีอยู่ จุดแข็งของชุมชนมีหลายประการ ได้แก่

1. สภาพทั่วไปของชุมชน เป็นชุมชนที่มีทำเลที่ตั้งอยู่ในเส้นทางผ่านไปยังสถานที่ที่น่าสนใจอื่น ๆ ในเขตอำเภอลับแลได้สะดวกและไม่ไกลมากนัก สามารถจัดเส้นทางนำเที่ยวต่อเนื่องกันได้ โดยแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างกันไป ทำให้การเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอลับแลของนักท่องเที่ยวได้รู้จักอำเภอลับแลครบทุกด้าน โดยบ้านนาทะเลให้ความรู้เน้นด้านภูมิปัญญาและวิถีชีวิต

2. ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นที่ยอมรับถึงเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาพื้นบ้านลับแลที่สมาชิกในชุมชนนาทะเลสืบสานไว้ได้สมบูรณ์ และมีความพยายามร่วมมือกันที่จะดำรงรักษาไว้ต่อไป และพร้อมที่จะนำเสนอสู่สังคมภายนอก

3. ความร่วมมือกันของสมาชิกในชุมชน แม้ว่าชุมชนนาทะเลจะเป็นชุมชนที่คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักด้านการเกษตรและมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ แต่ก็พร้อมจะร่วมมือกันเพื่อพัฒนาชุมชนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งปัจจุบันจัดว่าเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เนื่องจากมีปัจจัยต่าง ๆ ตรงตามตัวชี้วัด ชุมชนเข้มแข็ง เช่น ความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้ มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม ทั้งกิจกรรมเกี่ยวกับอาชีพ กิจกรรมทางสังคม มีการรวมกลุ่มธุรกิจ มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาของชุมชน เป็นต้น ดังนั้น โครงการหรือกิจกรรมใดที่สมาชิกเล็งเห็นร่วมกันว่ามีประโยชน์และสร้างสรรค์ชุมชน การร่วมแรง ร่วมใจกัน จะมีความพร้อมเพรียงค่อนข้างสูง

4. ชุมชนนาทะเล แม้จะยังมีใช้แหล่งท่องเที่ยวโดยตรง แต่ทั้งในอดีตและปัจจุบันก็เป็นชุมชนที่มีผู้มาเยือนอย่างสม่ำเสมอ จากหลายกลุ่มบุคคลที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน นิสิตนักศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาทั้งในจังหวัดอุตรดิตถ์และจังหวัดอื่น ๆ เดินทางมาเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น จากมหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งข้อมูลในโครงการรักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยมหาวิทยาลัยศิลปากร ถ้าชุมชนสามารถจัดเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้มาเยือนได้ร่วมปฏิบัติกับคนในชุมชนอย่างเหมาะสมได้ ก็คือรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว

5. การสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด ที่มีอย่างต่อเนื่อง แต่ส่วนมากจะเป็นการพัฒนาด้านการปกครอง ด้านการประกอบอาชีพ ในรูปของงบประมาณและบุคลากรที่ให้คำปรึกษาเพื่อการพัฒนา ภายหลังที่คณะวิจัยได้เริ่มโครงการวิจัยเพื่อมุ่งพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชนนันทะเล ปรากฏว่าได้รับการตอบรับและสนับสนุนเป็นอย่างดี นายอำเภอถลางเข้าร่วมเวทีประชาคม ประชาสัมพันธ์จังหวัดตอบรับเป็นที่ปรึกษา นายกเทศมนตรีตำบลหัวดวงเข้าร่วมประชุมกับชาวบ้านหลายครั้ง ตลอดจนให้คำปรึกษาในการจัดทำงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการด้วย แม้กระทั่งท่านผู้ว่าราชการจังหวัดก็ให้ความสนใจสอบถามถึงความก้าวหน้าของโครงการอยู่เสมอ

จุดอ่อนของชุมชน

1. สภาพแวดล้อมในชุมชนนันทะเลก็เหมือนชุมชนในชนบททั่วไป ที่คนในชุมชนมีการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ประกอบกับเวลาว่างจากการทำมาหากิน มีไม่มากนัก จึงมีผลให้สภาพบ้านเรือนโดยภาพรวม ดูขาดระเบียบ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับในบริเวณบ้านพัก เพื่อเพิ่มความสวยงามสดชื่นยังมีน้อย ภายในบริเวณที่กว้างขวางของวัดนันทะเล ขาดการจัดระเบียบทำให้ดูรกเรื้อ ถ้าชุมชนต้องการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้มาเยือนเกิดความพึงพอใจ พบเห็นสิ่งสวยงาม แต่มิใช่การปรับแต่งจนขาดความเป็นเอกลักษณ์ที่เป็นจิตวิญญาณของชุมชน

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นวัตถุดิบสำคัญที่จะนำเสนอต่อผู้มาเยือน ที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน ยังขาดระบบการจัดการเพื่อนำเสนออย่างเหมาะสม เนื่องจากคนในชุมชนยังขาดประสบการณ์ทั้งในฐานะที่เป็นนักท่องเที่ยวและในฐานะที่เป็นเจ้าของท้องถิ่น

3. คนในชุมชนนันทะเลยังขาดประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยว ทั้งในฐานะที่เป็นนักท่องเที่ยวและในฐานะที่เป็นเจ้าของท้องถิ่น เนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการโดยดำรงรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่เพื่อส่งผลให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน ดังนั้นการมุ่งเน้นปริมาณนักท่องเที่ยวมิใช่ประเด็นหลัก แต่มีหลายครั้งที่มีการพบปะกันในเวทีประชาคมที่คนในชุมชนแสดงความหวังว่านักท่องเที่ยวจะเข้าสู่ชุมชนมาก ๆ ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น คณะผู้วิจัยจึงพยายามพูดคุยเสมอ ๆ ถึงจุดยืนในการจัดการท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน เกิดแนวคิดในการจัดการอย่างเป็นระบบ และสามารถนำประสบการณ์มาปรับรูปแบบที่คาดหวังไว้ให้เหมาะสมที่สุด การนำคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนันทะเล ไปศึกษาดูงานในแหล่งท่องเที่ยวที่มีบริบทคล้ายคลึงกันและประสบความสำเร็จแล้ว เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของชุมชนนาทะเล จะพบว่าจุดแข็งของชุมชนเป็นปัจจัยที่เป็นประโยชน์ที่ทำให้พัฒนาท่องเที่ยวชุมชนนาทะเล ประสบผลสำเร็จได้ไม่ยากนักในขณะที่สามารถลดจุดอ่อนชุมชนได้ โดยอาศัยจุดแข็งของชุมชนนั่นเอง

ตอนที่ 4 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยความร่วมมือของชุมชนบ้านนาทะเล

ชุมชนนาทะเล เป็นชุมชนที่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ภาพลักษณ์ของชุมชนต่อคนทั่วไปจะเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำชุมชนที่มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตและมีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น แต่ถึงอย่างไรก็ดี การที่จะพัฒนาชุมชนนาทะเลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่คนทั่วไปยังนึกภาพไม่ออกว่าจะดำเนินการอย่างไร จึงจะประสบความสำเร็จ แต่จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่หลากหลายรูปแบบและกิจกรรม ประกอบกับผู้วิจัยได้เคยเข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชนในช่วงเวลาหนึ่ง ทำให้เกิดแนวคิดที่จะศึกษาเพื่อหารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ ประกอบกับการสนทนากับคนในชุมชนทำให้ทราบความประสงค์ของชุมชนที่ต้องการให้ชุมชนนาทะเลเป็นจุดหมายหนึ่งของนักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยวอุดรดิตถ์ โดยเฉพาะอำเภอลับแล ดังนั้นหลังจากผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลของชุมชนและทำงานร่วมกับคนในชุมชน จึงได้เสนอแนวคิดที่จะทำการวิจัยเพื่อหารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนที่เหมาะสมสำหรับบ้านนาทะเล ดังนี้

การท่องเที่ยวชุมชนนาทะเล

รูปแบบการท่องเที่ยวโดยความร่วมมือของชุมชนนาทะเล ใช้แนวคิดในเรื่องการตลาดท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 4 Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) และสถานที่จำหน่าย (Place)

การสร้างผลิตภัณฑ์ (Product)

รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนนาทะเล เปรียบเสมือนผลิตภัณฑ์ในการจำหน่ายสินค้า แต่สินค้าด้านการท่องเที่ยวเป็นสินค้าบริการ ที่มุ่งเน้นความพึงพอใจแก่ผู้ซื้อสินค้า ได้แก่ นักท่องเที่ยว แต่รูปแบบการท่องเที่ยวโดยความร่วมมือของชุมชน ต้องมุ่งเน้นองค์ประกอบสำคัญตามแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน ดังนี้

1.1 มิติทางด้านภูมิศาสตร์ พื้นที่ที่กำหนดขึ้นเพื่อจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน อาจกำหนดพื้นที่ที่เป็นชุมชนเมืองหรือชุมชนชนบทก็ได้ เพราะลักษณะของชุมชนจะมีส่วนสำคัญใน

การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนนาทะเล กำหนดพื้นที่เฉพาะภายใน หมู่ที่ 5 ตำบลชัยชุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นพื้นที่หลัก และพื้นที่ใกล้เคียงเป็นพื้นที่รอง

1.2 มิติทางด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงปัจจัยหลักในชุมชนซึ่งอาจเป็นความเด่นทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณีความน่าสนใจของชุมชนรวมถึงกิจกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเฉพาะหมู่บ้าน เช่น การปรุงอาหารพื้นบ้าน การเดินชมวิถีชีวิตในหมู่บ้าน กิจกรรมที่กำหนดขึ้นจะต้องได้รับความเห็นชอบและความร่วมมือจากคนในชุมชน กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวต้องเสริมสร้างความรู้ทางด้านวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป

1.3 มิติทางด้านการจัดการ การจัดการด้านการท่องเที่ยวชุมชน ให้ความสำคัญกับจิตวิญญาณของชุมชน การรักษาไว้ซึ่งสภาพสังคม วัฒนธรรมของชุมชน มิติทางด้านการจัดการมีหลักการ กว้างขวางมาก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลต่อเนื่องดังนี้

1.3.1 การจัดการด้านการให้การศึกษาชุมชน เป็นขั้นตอนแรกที่ต้องดำเนินการเพื่อให้ชุมชนมองเห็นศักยภาพของตนเองและตัวตนที่แท้จริงของชุมชน อันจะทำให้เกิดความรู้สึกภูมิใจร่วมกันสืบสานและดำรงความเป็นตัวตนต่อไป นอกจากนี้รวมถึงการให้การศึกษาแก่ชุมชนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวแบบทางเลือก ที่กิจกรรมของการท่องเที่ยวตระหนักถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม และต้องเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น ถ้าชุมชนได้รับรู้ในสิ่งที่ถูกต้อง จะส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

1.3.2 การจัดการด้านการให้บริการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวชุมชนในด้านการบริการ อาจดำเนินการได้โดยองค์การหรือหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ชุมชน องค์กรท้องถิ่น สถาบันการศึกษา ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว เพราะการให้บริการการท่องเที่ยวไม่มีแบบแผนที่แน่นอน สามารถปรับได้ตามสภาพของพื้นที่ แต่สิ่งสำคัญที่สุดจากการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ก็คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการ ทั้งร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับประโยชน์ของคนในชุมชน แต่การร่วมรับประโยชน์ในรูปของตัวเงินนั้นต้องให้ความรู้แก่ชาวบ้านว่ามีข้อจุดประสงค์หลักของการจัดการท่องเที่ยว เพราะประโยชน์ที่ชุมชนได้รับตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำจะทำให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน อันจะทำให้ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ขั้นตอนในการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวโดยความร่วมมือของชุมชน มีดังนี้

1. การปรึกษากับคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการบริหารคุ้มต่าง ๆ ทั้ง 8 คุ้ม ผู้วิจัยชี้แจงการดำเนินงาน วัตถุประสงค์ บทบาทของชุมชนต่อ งานวิจัย คณะกรรมการหมู่บ้านร่วมแสดงความคิดเห็น และเห็นชอบกับโครงการ พร้อมให้ความ ร่วมมือ

2. การจัดตั้งคณะกรรมการโดยคัดเลือกผู้ที่เหมาะสม พร้อมสละเวลาในการดำเนิน โครงการ เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน โดยเรียกว่า “คณะกรรมการพัฒนาการ ท่องเที่ยวชุมชนนาทะเล” การคัดเลือกคณะกรรมการฯ เป็นผลการคัดเลือกจากชุมชนประกอบด้วย

1. นายกลั่น เพ็ชรแบน

2. นายเรียง นาคพริก

3. นายใบ อินเขียว

4. นางแปลก อินมา

5. นางปิ่น ปัญญาศ

6. นางบาย พลแดง

7. นางสาวเนียง ขุนอินทร์

8. นางอ็อค อินมา

9. นางมานัด คำคุ้ม

10. นายแก้ว ใจวงษ์

คณะที่ปรึกษา

1. นายคำ จันคำ

2. นางมณฑา อินมา

3. นางแป้น ป้อมแป้น

4. นายมี ศรีพรรณผ่อง

5. นางโสภา ศรีพรรณผ่อง

6. นางอาภาพร เรือนแพง

7. นางจรูญ อ่อนวงษ์

8. นายเกรียงศักดิ์ อินมา

9. นางวันเพ็ญ แสนแปง

คณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชนนาทะเล จะเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทในการพัฒนา การท่องเที่ยวชุมชนนาทะเล ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยว โดยเป็นทั้งผู้ให้ข้อมูล ผู้รวบรวม ข้อมูลจากบุคคลในชุมชน

2. ร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่รวบรวมได้

3. ร่วมกันนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมเวทีชาวบ้าน

4. ร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน

5. ร่วมกันในการวางแผนพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

6. ร่วมกันในการเสนอแนวคิดในการปรับรูปแบบการท่องเที่ยว การขนส่ง จากการ นำนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองเข้าสู่พื้นที่

7. ร่วมกันต้อนรับนักท่องเที่ยว ในฐานะที่เป็นเจ้าของพื้นที่

8. ถ่ายทอดความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนแก่สมาชิกอื่น ๆ ของชุมชน เพื่อขยาย เครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

3. ประชาสัมพันธ์โครงการวิจัย ให้คนในชุมชนรับทราบทั่วกัน โดยการกระจายเสียง ตามสายของหมู่บ้าน การใช้แผ่นผ้าประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการสัมภาษณ์คนในชุมชน โดยใช้แบบ สัมภาษณ์ชุมชน บุคคลที่ถูกสัมภาษณ์ โดยการสุ่มแบบบังเอิญ กลุ่มละ 10 คน จำนวน 8 กลุ่ม รวม 80 คน พบว่าทั้งหมดมีความประสงค์ที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนนาคะเลและพร้อมจะให้ความร่วม มือ

4. การสำรวจชุมชนเพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน การสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้ ให้ข้อมูลหลักเป็นส่วนใหญ่ เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดแล้ว ได้นำข้อมูลเสนอต่อที่ประชุมเวทีชาวบ้าน โดยเน้นคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนาคะเล ร่วมกันตรวจสอบข้อมูล เติมเต็มข้อมูลบางส่วนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูล เพื่อสรุปเป็นข้อมูลที่ต้องการได้รับการยอมรับ ร่วมกัน

5. การให้ความรู้แก่ชาวบ้าน เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยเชิญวิทยากรจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย คือ นายนิติ คงกรุด ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวภาคเหนือเขต 3 จังหวัดพิษณุโลก และนายปิยะ เคนขยัน ผู้อำนวยการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นการ เพิ่มพูนความรู้ ที่ชาวบ้านจะได้นำไปเป็นพื้นฐานในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน มีผู้สนใจเข้าร่วมรับฟัง ประมาณ 60 คน ณ ศาลาวัดนาคะเล

6. การวางแผนร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยกับคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน นาคะเลและชาวบ้านที่สนใจ เพื่อกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะบริการแก่นักท่องเที่ยว

โดยร่วมกันกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน แล้วนำเสนอต่อเวทีชาวบ้าน เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน

รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนที่ได้จากที่ประชุมมี 2 รูปแบบ

รูปแบบที่ 1 จัดทัศนศึกษาชุมชนนาทะเล ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมงตามรายการต่อไปนี้

1. เยี่ยมชมและกราบพระที่วัดนาทะเล ชาวบ้านให้การต้อนรับด้วยการผูกข้อมือโดยผู้อาวุโส
2. อธิบายความรู้เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ประวัติชุมชน
3. สร้างสัมพันธ์ไมตรี พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับชาวบ้าน
4. ชมนิทรรศการผ้าทอลับแล ณ ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านนาทะเล และดูการสาธิตการทอผ้า เพื่อแสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการหัตถกรรม
5. บริการเที่ยวชมหมู่บ้านด้วยรถอีแต๋น ชมสภาพบ้านเรือน วิถีชีวิต และชมงานหัตถกรรมจักสาน การทำข้าวแคบ สวนสมุนไพร การประกอบอาชีพ ไร่หอมแดง การทำนา แหล่งรวบรวมเครื่องใช้พื้นบ้าน
6. ร่วมกิจกรรมการประกอบอาหารพื้นบ้านและรับประทานอาหารพื้นบ้านร่วมกัน
7. เลือกซื้อสินค้าของที่ระลึกที่เป็นผลผลิตจากชุมชน เช่น ไม้กวาด ผ้าทอลับแล เครื่องจักสาน ยาสมุนไพร

รูปแบบที่ 2 จัดทัศนศึกษาชุมชนนาทะเล ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน ตามรายการต่อไปนี้

1. เยี่ยมชมและกราบพระที่วัดนาทะเล ชาวบ้านให้การต้อนรับด้วยการผูกข้อมือโดยผู้อาวุโส
2. อธิบายความรู้เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ประวัติชุมชน
3. สร้างสัมพันธ์ไมตรี พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับชาวบ้าน
4. ชมนิทรรศการผ้าทอลับแล ณ ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านนาทะเล และดูการสาธิตการทอผ้า เพื่อแสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการหัตถกรรม
5. บริการเที่ยวชมหมู่บ้านด้วยรถอีแต๋น ชมสภาพบ้านเรือนวิถีชีวิตและชมงานหัตถกรรมจักสาน การทำข้าวแคบ สวนสมุนไพร การประกอบอาชีพ การทำไร่หอมแดง การทำนา แหล่งรวบรวมเครื่องใช้พื้นบ้าน
6. ร่วมกิจกรรมการประกอบอาหารพื้นบ้าน และรับประทานอาหารพื้นบ้านร่วมกัน
7. เลือกซื้อสินค้าของที่ระลึก ไม้กวาด ผ้าทอลับแล เครื่องจักสาน ยาสมุนไพร

8. เดินทางต่อไปบ้านคุ้ม ชมสภาพบ้านเรือนแบบฉบับแล กราบพระที่วัดคอนไซ นมัสการพระวัดม่อนธาตุ

9. พักค้างคืนที่บ้านนาทะเล พบปะเสวนากับชาวบ้าน

10. ตอนเข้าร่วมใส่บาตรจังหัน เหยื่อบาตร

11. เทียวชม และซื้อของตลาดเช้ากลางหมู่บ้าน

12. ชมวิถีชีวิตของคนในชุมชนช่วงเช้า แล้วเดินทางกลับ

จุดเด่นของทั้ง 2 รูปแบบ คือ นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับคนในชุมชน เช่น การทดลองทอดผ้าขึ้นดินจก การทำข้าวแคบ การทำข้าวปุ้น การศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาของชาวบ้าน จึงสรุปได้ว่ารูปแบบการท่องเที่ยวทั้ง 2 รูปแบบ เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. การกำหนดราคา (Price)

การกำหนดราคาการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว มิได้มุ่งเน้นกำไร จากกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องจาก

1. การกำหนดราคา มีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความเหมาะสมอย่างเป็นธรรมกับผู้เกี่ยวข้องและเกิดการกระจายของรายได้แก่คนในชุมชนให้มากที่สุด

2. วัตถุประสงค์สำคัญจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ก็เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการจัดการโดยความร่วมมือของคนในชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน อันเป็นพลังสามัคคีของชุมชน ตลอดจนเกิดความภาคภูมิใจและร่วมกันสืบทอดภูมิปัญญาให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวและการบริการอื่น ๆ ล้วนเป็นทุนทางสังคมที่ชุมชนมีอยู่เดิม เพียงแต่นำมาจัดการตามทฤษฎีและแนวคิดด้านการท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง ตามพื้นฐานดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งทำให้การลงทุนด้วยตัวเงินมีไม่มากนัก จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดราคาสูง ๆ เพื่อหวังผลกำไรจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ในการกำหนดราคา จึงกำหนดราคาค่าบริการเป็นราคาเฉลี่ยต่อคน ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงราคาค่าบริการท่องเที่ยวรูปแบบที่ 1

รายการ	ต่อคน (บาท)
1. ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	50
2. ค่ามัคคุเทศก์	20
3. ค่าพาหนะนำชมหมู่บ้าน	20
4. ค่าบริจาคสมทบทุนหมู่บ้าน	20
รวม	110

ตารางที่ 4 แสดงราคาค่าบริการท่องเที่ยวรูปแบบที่ 2

รายการ	ต่อคน (บาท)
1. ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	120
2. ค่ามัคคุเทศก์	30
3. ค่าพาหนะนำชมหมู่บ้าน	30
4. ค่าที่พัก คนละ 40 บาท/คืน	40
5. ค่าบริจจาคสมทบทุนหมู่บ้าน	20
รวม	240

3. การส่งเสริมการตลาด (Promotion)

เนื่องด้วยธุรกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์ ยังขาดความโดดเด่น โดยเฉพาะการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่สำหรับคนไทยทั่วไป ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์โครงการทั้งก่อนทำการวิจัย ระหว่างทำการวิจัย และเมื่อการวิจัยตามโครงการเสร็จสิ้นลง โดยวิธีการต่อไปนี้

1. การประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยไปยังสื่อมวลชนทั้งโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ เพื่อนำเสนอสู่สาธารณชน และได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดี

2. คณะผู้วิจัยได้เรียนเชิญบุคลากรหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นที่ปรึกษาโครงการ ได้แก่

- 2.1 นายอำเภอถ้ำเสือ
- 2.2 หัวหน้าสำนักงานจังหวัดอุดรดิตถ์
- 2.3 ประชาสัมพันธ์จังหวัดอุดรดิตถ์
- 2.4 เลขาธิการวัฒนธรรมจังหวัดอุดรดิตถ์
- 2.5 เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขต 3 จังหวัดพิษณุโลก
- 2.6 ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลชัยภูมิพล
- 2.7 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลชัยภูมิพล
- 2.8 นายกเทศมนตรีตำบลหัวคาง

บุคลากรที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ล้วนมีบทบาทในการผลักดันให้กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนนาทะเลดำเนินต่อไปได้ แม้งานวิจัยโครงการนี้เสร็จสิ้นลง เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งได้แก่ ผู้มาศึกษาดูงานหรือร่วมประชุมสัมมนากับหน่วยงานทั้งในระดับจังหวัดและระดับอำเภอที่มักสนใจเดินทางไปอำเภอถ้ำเสือ ซึ่งแต่เดิมก็เพียงไปเพื่อซื้อผ้าทอลับแลจากร้านค้า โดยไม่ทราบรายละเอียดที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น

4. สถานที่จำหน่าย (Place) หรือ ช่องทางการจัดจำหน่าย (Channels of Distribution)

เมื่องานวิจัยเสร็จสิ้นลง ช่องทางการจัดจำหน่ายจะดำเนินการดังนี้

4.1 การจัดจำหน่ายโดยตรง นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อกับชาวบ้านได้โดยตรง เนื่องจากมีคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านนาทะเล ทำหน้าที่จัดการในนามของชุมชน

4.2 การจัดจำหน่ายโดยอ้อม เน้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 3 จังหวัดพิษณุโลก หน่วยงานในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ที่มีโครงการการท่องเที่ยวทางการศึกษา ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

4.3 การจัดจำหน่ายโดยเอกชนผู้ประกอบการท่องเที่ยว โดยได้รับการติดต่อจากบริษัท ในการสอบถามรายละเอียดและความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยว

การเตรียมความพร้อมของชุมชนนาทะเลเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

จากการประชุมปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนาทะเล รวมทั้งผู้สนใจที่ร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ ได้ข้อสรุปสำคัญ 2 ประการ คือ

1. รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนที่ได้จากที่ประชุมทั้ง 2 รูปแบบนั้น ในขณะนี้มีความเหมาะสมและตรงตามความสนใจของนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด อาจมีการปรับเปลี่ยนในระยะต่อไป หลังจากที่มีนักท่องเที่ยวเริ่มเข้าสู่ชุมชน

2. ก่อนที่ชุมชนจะได้ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้าสู่ชุมชน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามรายการที่จัดเตรียมไว้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ชุมชนต้องเตรียมความพร้อม เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ชุมชนนาทะเลเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม และชุมชนสามารถบริหารจัดการได้อย่างยั่งยืน

จากข้อสรุปข้างต้น ที่ประชุมจึงเห็นสมควรให้มีการเตรียมความพร้อมของชุมชน โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. ด้านสถานที่และกิจกรรมต่าง ๆ

1.1 สถานที่ จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีการพัฒนาสภาพทั่วไปของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณวัดนาทะเล ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชนนาทะเล และเป็นจุดแรกที่จะนำนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมเยือน บริเวณวัดนาทะเลจะได้รับการปรับปรุงด้านความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับอย่างเหมาะสม ที่ประชุมเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องปฏิบัติ ผู้ใหญ่เกตุ อินมา ในฐานะที่เป็นผู้นำชุมชน รับเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการทั้งหมด โดยความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน

1.2 ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านนาทะเล เนื่องจากชุมชนนาทะเลเป็นแหล่งรวมของ ภูมิปัญญาพื้นบ้านหลากหลายด้าน จุดเด่นได้แก่ ภูมิปัญญาด้านการทอผ้า เพื่อให้สอดคล้องกับ กิจกรรมที่นำเสนอแก่นักท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องมีสถานที่ที่เป็นแหล่งรวบรวมภูมิปัญญา และเป็น แหล่งให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีด้วย

แต่เนื่องจากการจัดหาสถานที่เพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านนาทะเล จำเป็นต้องมีอาคารเฉพาะ แม้จะไม่ใหญ่โตแต่ก็ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ซึ่งเกินกำลังของ ชุมชนในขณะนี้ เนื่องจากยังไม่ทราบผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนาทะเลว่าจะเป็น ประการใด ที่ประชุมได้นำเสนออาคารขนาดเล็กที่อยู่ภายใต้การดูแลของโรงเรียนนาทะเล และ ปัจจุบันเป็นศูนย์พัฒนาวิถีชีวิตไทยที่มีกิจกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าแก่เยาวชนใน ชุมชนอยู่แล้ว จึงเห็นว่าน่าจะเอื้อประโยชน์กันได้ และเสนอให้ผู้วิจัย ติดต่อกับผู้อำนวยการ โดยตรงอีกครั้งหนึ่ง

สิ่งที่จะนำเสนอไว้ในศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านนาทะเล จะเน้นงานด้านหัตถกรรม เกี่ยวกับการทอผ้า ประกอบด้วยนิทรรศการความรู้เกี่ยวกับผ้าทอลับแล โดยเฉพาะผ้าทอตีนจก โดยมีตัวอย่างผ้าทอตีนจกหลากหลายต่าง ๆ ครบทั้งหมด ซึ่งนางมานัด คำคุ้ม เป็นผู้รับผิดชอบใน การจัดทอผ้าตัวอย่าง รวมทั้งตัวอย่างผ้าชิ้นแบบต่าง ๆ ที่เป็นของเก่า บางชิ้นอายุ 60-70 ปี ที่ได้มา จากคนในชุมชนนาทะเล นอกจากนี้จะเป็นงานหัตถกรรมด้านการจักสาน เช่น ข้องยักษ์ที่มี เส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า 1 เมตร

1.3 แหล่งรวบรวมเครื่องใช้พื้นบ้าน เครื่องใช้พื้นบ้านจำนวนมากที่มีอยู่ในปัจจุบัน ในชุมชนนาทะเล เป็นสมบัติส่วนตัวที่อาจารย์มาตร อินมา รวบรวมไว้ที่บ้าน ประกอบกับบ้าน อาจารย์มาตร เป็นบ้านเก่าที่มีความน่าสนใจมาก ดังนั้นจึงใช้บ้านอาจารย์มาตร อินมา เป็นจุดที่จะ นำนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชม โดยจะต้องมีการจัดหมวดหมู่เครื่องใช้พื้นบ้านที่มีอยู่ ให้สะดวกในการ ชมและศึกษา โดยจัดพิมพ์ชื่อเครื่องใช้พร้อมประโยชน์ใช้สอย ใส่ในแผ่นกระดาษ และเคลือบ พลาสติกเพื่อให้เกิดความแข็งแรงคงทน วางกำกับไว้กับเครื่องใช้พื้นบ้านแต่ละชนิด ผู้ร่วมประชุม มีความเห็นร่วมกันที่จะมีการรวบรวมเครื่องใช้พื้นบ้านเพิ่มมากขึ้นจากคนในชุมชนที่บางรายอาจ มอบให้เลยหรือมอบให้นำมาร่วมแสดงเท่านั้น การดำเนินการเป็นความร่วมมือกันระหว่าง อาจารย์ มาตร อินมา กับผู้สนใจที่เป็นคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนาทะเล

1.4 ด้านที่พักค้างคืนสำหรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน นาทะเล รูปแบบที่ 2 ที่กำหนดให้นักท่องเที่ยวพักค้างคืนในชุมชน ดังนั้นจึงมีการเตรียมการเพื่อให้ เกิดความเหมาะสมเกี่ยวกับที่พัก ถึงแม้จะไม่ต้องมีการลงทุนก่อสร้างที่พักโดยเฉพาะขึ้นมาใหม่ โดยใช้บ้านพักของคนในชุมชน ก็ต้องพิจารณาถึงความสะอาด สะดวกสบายในระดับที่

นักท่องเที่ยวยอมรับได้ ภายใต้หลักการที่ว่า ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับตัวตนที่แท้จริงของชุมชน ชุมชนนาทะเลเป็นชุมชนที่ไม่มีปัญหาด้านอาชญากรรมทุก ๆ ด้าน เป็นแหล่งปลอดภัยจากโรคติดต่อทุกชนิด ดังนั้นการพิจารณาจึงคัดเลือกบ้านที่มีความพร้อมทางกายภาพ ประกอบกับความสนใจของเจ้าของบ้าน ในขณะนี้มี 2 บ้าน ได้แก่ บ้านผู้ใหญ่เกตุ อินมา และ อาจารย์มาตร อินมา ซึ่งจะดำเนินการพิจารณาร้านหลังอื่นเพิ่มเติมต่อไป

1.5 ด้านอาหารพื้นบ้านลับแล การนำเสนออาหารพื้นบ้านลับแลในกิจกรรมการท่องเที่ยว มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมลงมือประกอบอาหารด้วยตนเองตามความสนใจ การเตรียมความพร้อมจะให้ความสำคัญด้านสุขอนามัย ภาชนะที่ใช้บรรจุอาหาร และสถานที่ที่มีบรรยากาศสอดคล้องกับกิจกรรม นางสำเนียง ชุนอินทร์ ผู้ที่เป็นแกนหลักด้านภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้าน ที่ผ่านการร่วมกิจกรรมการนำเสนออาหารพื้นบ้านแก่นักท่องเที่ยว ณ จังหวัดเชียงใหม่มาแล้ว จะได้นำประสบการณ์ดังกล่าวมาใช้ในการกิจกรรม เช่น การใช้ภาชนะที่เป็นเครื่องจักสานจากไม้ไผ่แทนภาชนะจำพวกกระเบื้องหรือพลาสติก การใช้ใบตองแทนพลาสติกหรือโฟม เป็นต้น

2. ด้านบุคลากร

การจัดการท่องเที่ยวชุมชนนาทะเล เป็นกิจกรรมที่คนในชุมชนรับรู้และได้รับการยอมรับในเวทีชาวบ้านของชุมชนนาทะเลมาแล้วด้วยดี แต่การดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลตามความมุ่งหมายไม่สามารถดำเนินงานโดยสมาชิกทุกคนของชุมชน จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนาทะเลขึ้น เพื่อเป็นแกนนำแก่สมาชิกชุมชน ในขณะนี้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด นอกจากตัวผู้วิจัยมีความเข้าใจแนวปฏิบัติในฐานะเจ้าของท้องถิ่นจากการฟังคำบรรยายโดยวิทยากร โดยผู้วิจัยและจากสื่อทางโทรทัศน์ต่าง ๆ ที่อาจทำให้มีความเข้าใจไม่ตรงกัน และไม่เป็นไปตามทฤษฎีการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงจัดโครงการศึกษาดูงาน ในพื้นที่บ้านโป่งสมิง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 21 – 23 พฤษภาคม 2546 ผู้ร่วมโครงการประกอบด้วยแกนนำของชุมชนจำนวน 19 คน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ร่วมโครงการ ได้รับประสบการณ์ตรงจากชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินงานโดยคนในชุมชน แม้ว่าบ้านโป่งสมิงจะมีบริบทแตกต่างจากชุมชนนาทะเล แต่สิ่งที่ต้องการให้ผู้ร่วมโครงการเกิดการเรียนรู้ ได้แก่ การดำเนินการโดยชุมชน ทำได้อย่างไร มีพัฒนาการอย่างไร มีการเตรียมความพร้อมอย่างไร ซึ่งผู้ร่วมโครงการจะได้รับความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชาวบ้านโป่งสมิง ตลอดระยะเวลา 2 วัน 1 คืน ชุมชน ทั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุสิทธิ์ ชูชาติ ประธานโปรแกรมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่กรุณาเป็นผู้ประสานงานการศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้ร่วมโครงการตลอดระยะเวลาการศึกษาดูงาน

สรุป การสร้างผลิตภัณฑ์ (Product) หรือชุดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาทะเล ทั้ง 2 รูปแบบ เป็นการกำหนดขึ้นโดยคำนึงถึงสิ่งสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรกความสอดคล้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีอยู่อย่างโดดเด่น คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประการที่สอง ความพร้อมของคนในชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ตอนที่ 5 การท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาทะเล

จากการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับคนในชุมชน ซึ่งได้รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนนาทะเล 2 รูปแบบดังกล่าว ขั้นตอนต่อไปในการปฏิบัติงาน ได้แก่ การทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้กำหนดขึ้น โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองที่เป็นนักศึกษา อาจารย์ ผู้สนใจ และผู้ที่เดินทางมาศึกษาอบรม หรือศึกษาดูงานในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ ระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2547 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2548 รวม 11 ครั้ง มีจำนวนนักท่องเที่ยว 262 คน ทั้งหมดเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบที่ 1 เนื่องจากสาเหตุ ดังนี้

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวมีเวลาจำกัด เนื่องจากมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่ต้องปฏิบัติอยู่ในกำหนดการ
2. กลุ่มนักท่องเที่ยวบางกลุ่มถึงแม้มีเวลาเพียงพอที่จะท่องเที่ยวชุมชนนาทะเล รูปแบบที่ 2 ได้ แต่ยังไม่เป็นที่สนใจ และนักท่องเที่ยวยังไม่เห็นถึงคุณค่าที่จะได้รับจากการพักค้างคืนในชุมชน
3. ชุมชนนาทะเล มีที่ตั้งห่างจากอำเภอเมืองเพียงไม่กี่กิโลเมตร การสัญจรไปมาสะดวกปลอดภัยตลอดเวลา ดังนั้นนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางกลับออกจากชุมชนได้ แม้ว่าบางกลุ่มของนักท่องเที่ยวจะร่วมกิจกรรมกับชุมชนจนถึงเวลาค่ำก็ตาม

การนำนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองเข้าสู่ชุมชนได้ดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานและสามารถสรุปวิเคราะห์ได้ดังประเด็นต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 การประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงแก้ไขโดยวิธีการต่อไปนี้

- 1.1 การตอบแบบสอบถาม เพื่อทราบความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยว
- 1.2 การสังเกตพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ ในการร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน
- 1.3 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ในระหว่างที่ผู้วิจัยร่วมกิจกรรมกับนักท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติงานในชุมชน
- 1.4 นำข้อมูลต่าง ๆ มาร่วมวิเคราะห์กับผู้ปฏิบัติงานในชุมชน เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุง

1.5 นำแนวทางแก้ไขปรับปรุงไปปฏิบัติงานในครั้งต่อไป เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมที่สุดกับบริบทชุมชน และความต้องการของชาวบ้านในชุมชน พื้นฐานความพึงพอใจ และความรู้ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ

ประเด็นที่ 2 ผลจากการวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไข

2.1 การท่องเที่ยวชุมชนนันทะเล รูปแบบที่ 1 ซึ่งใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง และมีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งการร่วมรับประทานอาหารกลางวัน 1 มื้อ ที่ควรเป็นมือเที่ยง ก่อนนักท่องเที่ยวจะกลับออกจากชุมชนพบว่า

2.1.1 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มนักศึกษาที่ได้เดินทางเข้าสู่ชุมชนเวลาประมาณ 09.00 น. เมื่อมีทัศนคติชุมชนนำชมหมู่บ้านจนเวลาประมาณ 11.00 น. นักท่องเที่ยวจะขาดความสนใจในสิ่งที่ชุมชนนำเสนอ เมื่อสอบถามว่าเพราะเหตุใด จึงทราบว่า วัยรุ่นในปัจจุบันมีพฤติกรรม การไม่รับประทานอาหารเช้า อาหารมื้อแรกในแต่ละวันจะเริ่มเวลาประมาณ 11.00 น. ดังนั้น กิจกรรมสุดท้ายก่อนการร่วมรับประทานอาหารที่บ้านที่เป็นจุดนำเสนอหลักของชุมชน คือการชมและศึกษาเกี่ยวกับโบราณวัตถุที่เป็นเครื่องใช้พื้นบ้านที่รวบรวมไว้ นักท่องเที่ยวไม่สนใจเลย

ในกรณีนี้ผู้วิจัยและคณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชนนันทะเลได้ร่วมประชุมกัน และปรับปรุงรูปแบบ โดยให้เที่ยวชมโบราณวัตถุก่อน แล้วจึงนำชมหมู่บ้านในส่วนอื่น ๆ ที่นักท่องเที่ยว มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน เช่น การข้อมไหม การทอผ้า การละเล่นข้าวแคบ เป็นต้น

2.1.2 ชุมชนไม่สามารถกำหนดเวลาการเข้าสู่ชุมชนของกลุ่มนักท่องเที่ยวบางกลุ่มได้ เนื่องจากการเที่ยวชมสถานที่อื่นมาก่อน พบว่าบางกลุ่มเดินทางถึงชุมชนเวลาประมาณ 17.00 น. ทำให้มีเวลาในการศึกษาและเรียนรู้ร่วมกับชุมชนมีน้อยมาก กิจกรรมบางอย่างที่กำหนดไว้ในระบบไม่สามารถปฏิบัติได้ เช่น การชมการทำข้าวแคบ และร่วมกิจกรรมทดลองทำข้าวแคบ เพราะการทำข้าวแคบจะใช้ช่วงเวลาระหว่างเวลาประมาณ 09.00 – 15.00 น. เท่านั้น เนื่องจากต้องใช้แสงแดดในการตากข้าวแคบ นักท่องเที่ยวก็จะเกิดความรู้สึกว่าได้พบกับสิ่งแปลกใหม่ไม่มากนัก

2.1.3 การเที่ยวชมตามจุดต่าง ๆ ในชุมชน ที่กำหนดไว้ว่าจะใช้พาหนะนำชมหมู่บ้าน พบว่า ไม่เหมาะสมเนื่องจากชุมชนนันทะเลเป็นชุมชนขนาดเล็ก ควรปรับเป็นการเดินจะเหมาะสมกว่า รวมทั้งระหว่างการเดินทางไปยังจุดต่าง ๆ ทำให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติสองข้างทาง เช่น พืชผักพื้นบ้านบางชนิด การได้มีโอกาสพูดคุยกับชาวบ้าน ซึ่งเป็นไปด้วยมิตรไมตรีและการอุดหนุนสินค้าที่มีจำหน่ายในชุมชน มีผลให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนได้มากขึ้น

2.1.4 การปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์ชุมชน การจัดแบ่งนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มละประมาณ 10 คน ต่อมัคคุเทศก์ 1 คน โดยมีจุดประสงค์ให้มัคคุเทศก์ชุมชน ดูแลนักท่องเที่ยว

และสามารถอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง ปรากฏว่ามัคคุเทศก์ชุมชนจะกลับมาเดินรวมกัน เมื่อการเที่ยวชมหมู่บ้านผ่านไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง มีผลให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถสอบถามข้อมูลที่ต้องการจากใคร จึงเริ่มลดความสนใจลง นอกจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้มัคคุเทศก์ชุมชน

จากการประเมินผลปฏิบัติงานร่วมกันเมื่อนักท่องเที่ยวกลับออกไปจากชุมชนแล้ว ได้ทำความเข้าใจตกลงกันเพื่อเน้นถึงบทบาทของมัคคุเทศก์ชุมชน

2.1.5 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการร่วมกิจกรรมกับชุมชน

เรื่องอาหาร นักท่องเที่ยวพึงพอใจมาก เนื่องจากเป็นอาหารพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้จักอาหารประเภทนี้มาก่อนและปริมาณของอาหารเพียงพอกับความต้องการบริโภค แต่ด้วยข้อจำกัดของเวลา เช่น เวลาอาหารปกติของนักท่องเที่ยวบางกลุ่มดังประเด็นข้อ 2.1.1 นักท่องเที่ยวแะรับประทานของว่างระหว่างทางในขณะเดินชมหมู่บ้าน จึงรับประทานได้ไม่มาก จึงไม่สามารถซึมซับความโอชะของอาหารได้เท่าที่ควร

เรื่องการร่วมกิจกรรม เช่น การทดลองทอผ้าตีนจก การทำข้าวแคบ การทำข้าวพันผัก เป็นต้น นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมดังกล่าวด้วยความพึงพอใจ โดยการให้คำแนะนำจากชาวบ้านผู้มีภูมิปัญญานั้น ๆ

เรื่องสัมพันธไมตรีระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว เป็นที่ปรากฏชัดเจนทั้งจากพฤติกรรม และการบอกเล่าจากนักท่องเที่ยวที่รู้สึกอบอุ่นจากการต้อนรับด้วยน้ำใจไมตรีจากคนในชุมชน ตั้งแต่การต้อนรับเมื่อเดินทางไปถึงวัดนาทะเล และตลาดเส้นทางการเดินชมหมู่บ้าน ทั้งนี้จะมีผลต่อทัศนคติที่ดีระหว่างกันของผู้นมาเยือนและคนที่เป็นเจ้าของบ้าน เป็นการยืนยันถึงอุปนิสัยที่เป็นมิตร และอ่อนโยนต่อผู้อื่นของคนไทย ว่ายังคงดำรงอยู่ในสังคมชนบท

ประเด็นที่ 3 ความเข้มแข็งของชุมชน

สิ่งสำคัญที่เป็นหลักการของการท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่ ชุมชนพึงได้รับประโยชน์ จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งพิจารณาได้ดังนี้

3.1 เศรษฐกิจ การดำเนินโครงการวิจัยนี้ ก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน เนื่องจากการเดินทางเข้าสู่ชุมชน เพื่อศึกษาความเหมาะสมของชุมชนเพื่อเป็นพื้นที่ศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งการนำนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองเข้าสู่ชุมชนทำให้เกิดรายได้ขึ้นในชุมชน ดังรายการต่อไปนี้

- ค่าอาหาร เป็นเงินรายได้ที่กำหนดไว้เป็นอัตราต่อหัว ซึ่งเงินรายได้จากการบริการอาหารจะบริหารจัดการโดยกลุ่มแม่บ้านที่รวมตัวกันดำเนินงาน โดยมีผู้ประสานงานกลุ่มซึ่งเป็นคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนาทะเล ที่เป็นผู้มีภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหารพื้นบ้าน

เงินรายได้จากส่วนนี้จะกระจายสู่คนในชุมชนโดยทางอ้อม เมื่อมีการจ้างงานเพิ่ม มีการจัดซื้อ วัตถุดิบในการประกอบอาหารเพิ่มขึ้น เป็นต้น

- ค่ามัคคุเทศก์ชุมชน เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนนาทะเล มีอาชีพหลักด้านการเกษตร ซึ่งมีการปลูกพืชหมุนเวียนกันไปตลอดปี ประกอบกับบุคลากรที่จะปฏิบัติหน้าที่มัคคุเทศก์ชุมชน ควรเป็นผู้ที่มีความรู้อย่างลึกซึ้งด้านหัตถกรรมทอผ้าขึ้นดินจก เพราะเป็นจุดเด่นของชุมชนที่ต้องการนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นบุคคลที่มีความพร้อมและมีความสามารถปฏิบัติหน้าที่มัคคุเทศก์ชุมชนได้อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุข้างต้นจึงมีอยู่ในกลุ่มคนจำนวนไม่มากนัก ซึ่งรายได้จากการปฏิบัติงานที่สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป

- ค่าซื้อของที่ระลึกและของเบ็ดเตล็ด รายได้จากการจำหน่ายสินค้ากลุ่มนี้ มีไม่มากนัก เนื่องจากของที่ระลึกบางประเภทราคาค่อนข้างสูง เช่น ขึ้นดินจกจะมีราคาค่าสุด 2,500 บาท ต่อ 1 ผืน ทำให้นักท่องเที่ยวอุดหนุนน้อยมาก ของที่ระลึกบางประเภทที่ราคาไม่สูงนัก เช่น น้ำเต้า ผ้าเช็ดหน้าทอมือ ข้าวแคบที่จะทำเป็นมัด ๆ จะสามารถจำหน่ายได้ดีกว่า เงินรายได้เป็นของผู้ผลิตสินค้านั้น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นการเพิ่มปริมาณการจำหน่ายจากปกติ

- ค่าบริจาคสมทบทุนหมู่บ้าน ได้มอบไว้แก่คณะกรรมการด้านการเงินหมู่บ้าน เพื่อสมทบเป็นเงินที่คณะกรรมการหมู่บ้าน สามารถนำไปใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์แก่หมู่บ้านได้ด้วยผู้วิจัยเห็นว่า เงินรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวไม่สามารถกระจายโดยตรงไปยังสมาชิกชุมชนทุกคนได้ แต่สมาชิกชุมชนก็สามารถได้รับประโยชน์ทางอ้อมได้อย่างทั่วถึง

ถึงแม้รายได้ที่ชุมชนได้รับตลอดระยะเวลาที่ดำเนินโครงการจะมีจำนวนไม่มากนัก แต่เป็นรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากรายได้ปกติที่เคยได้รับก่อนดำเนินโครงการ และชุมชนมีโอกาสดำเนินรายได้จากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน โดยคนในชุมชนมีโอกาสต่อ ๆ ไป ซึ่งประเด็นสำคัญที่ชุมชนต้องตระหนักว่ารายได้จากการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมจากรายได้ที่มาจากอาชีพหลัก

3.2 การเรียนรู้ร่วมกัน เนื่องจากการปฏิบัติงานตามโครงการวิจัย ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการวิจัย เป็นการร่วมคิด ร่วมศึกษา ร่วมทำ ร่วมวิเคราะห์ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับประโยชน์ เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันตลอดเวลากับคณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชนนาทะเลที่เป็นแกนนำของชุมชน คนกลุ่มนี้จะเกิดการเรียนรู้ การคิด การวางแผน การปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบที่สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น และสามารถถ่ายทอดการเรียนรู้แก่สมาชิกอื่น ๆ ในชุมชนได้ในอนาคต

3.3 การดำรงรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน ชุมชนนาทะเลมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นและเข้มแข็ง เป็นชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็น “หมู่บ้านในฝัน” ในระดับอำเภอเพียง

แห่งเดียวของอำเภอลับแล เนื่องจากเป็นศูนย์รวมภูมิปัญญาหลากหลายด้านดังกล่าวไว้แล้ว ซึ่งจากการสัมภาษณ์ การพูดคุย การสังเกต จะเห็นว่าเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่งของคนในชุมชน เมื่อมีการนำภูมิปัญญาที่มีอยู่จัดให้เป็นระบบเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน และมีนักท่องเที่ยวจากแหล่งต่าง ๆ เดินทางเข้ามา พร้อมชื่นชมในวัฒนธรรมนั้น ๆ ย่อมทำให้คนในชุมชนภาคภูมิใจมากขึ้น และมองเห็นคุณค่าในสิ่งที่มีอยู่ พร้อมจะร่วมมือร่วมใจกันในการดำรงรักษาไว้อย่างยั่งยืน

ผลจากการปฏิบัติงานจนถึงปัจจุบัน การท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาทะเลได้รับการเผยแพร่โดยสื่อต่าง ๆ พอควร เช่น วารสารประดิษฐ์ประคอย ฉบับที่ 170 วันที่ 1 สิงหาคม 2547 ปีที่ 15 มีบทความแนะนำชุมชนบ้านนาทะเลให้เป็นที่รู้จักสำหรับบุคคลทั่วไป และนักท่องเที่ยวที่สนใจเฉพาะกลุ่ม เอกสารรวมแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ได้นำเสนอบ้านนาทะเลเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกด้วย ในขณะนี้องค์กรภาครัฐกิจในจังหวัดอุดรดิษฐ์ก็ได้จัดตั้ง สมาคมทางธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุดรดิษฐ์ ซึ่งมีสำนักงานอยู่บริเวณสถานีรถไฟอุดรดิษฐ์ ซึ่งเป็นจุดที่เหมาะสมในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กิจการการท่องเที่ยวได้อย่างดี ผู้วิจัยได้นำแผ่นพับการท่องเที่ยวบ้านนาทะเลไปมอบไว้เพื่อการประชาสัมพันธ์พื้นที่ท่องเที่ยว

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาทะเล โดยความร่วมมือของชุมชนบ้านนาทะเล หมู่ 5 ตำบลชัยชุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษา รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนที่เหมาะสม บนพื้นฐานของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีอยู่ ประกอบกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ผลการศึกษาสามารถสรุปและอภิปรายผล ได้ดังนี้

สรุป

จากการดำเนินงานวิจัย เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของโครงการศึกษา “รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาทะเล โดยความร่วมมือของชุมชนบ้านนาทะเล หมู่ 5 ตำบลชัยชุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์” สรุปได้ 2 ส่วน คือ

1. สภาพชุมชนและศักยภาพด้านการท่องเที่ยวบ้านนาทะเล

1.1 บริบทชุมชน

ชุมชนบ้านนาทะเล เป็นชุมชนที่อยู่ในพื้นที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ มีที่ตั้งไม่ห่างจากตัวจังหวัดมากนัก การเดินทางไปมาหาสู่กับพื้นที่อื่น ๆ ทั้งในอำเภอลับแลและอำเภออื่นสะดวกเพราะมีเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1401 ผ่านทางด้านทิศตะวันออกของชุมชน เป็นเหตุให้ชุมชนนาทะเลเป็นทางผ่านและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ประชากรในบ้านนาทะเลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร เนื่องจากความเหมาะสมด้านลักษณะภูมิประเทศ แหล่งน้ำและการคมนาคม ประกอบกับความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ ผลผลิตสำคัญ ได้แก่ หอมแดง ข้าว ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่นำเงินรายได้หลักมาสู่ชุมชน ดังนั้นสมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชนโดยเฉลี่ยจะมีฐานะปานกลางที่สามารถพึ่งพิงตนเองได้

การตั้งชุมชนในระยะแรก มาจากกลุ่มคนที่อพยพมาจาก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่มาตั้งถิ่นฐานในอำเภอลับแล มีภาษาและวัฒนธรรมแบบล้านนา ซึ่งได้สืบทอดมาสู่คนในชุมชนในปัจจุบันนี้ ทำให้คนในชุมชนบ้านนาทะเลมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเช่นเดียวกับคนในอำเภอลับแล ที่มีความแตกต่างจากอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดอุตรดิตถ์

1.2 ศักยภาพทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว

ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านนาทะเลสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ในลักษณะของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สืบทอดต่อกันมาช้านานจากบรรพบุรุษจนถึงคนรุ่นปัจจุบัน แม้จะดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมจากภายนอกที่หลั่งไหลมาอย่างรุนแรง การฟื้นฟูดำรงรักษาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ไว้และนำเสนอเผยแพร่สู่คนจากภายนอกในรูปแบบของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว จะมีผลต่อการสืบสานไว้ให้ยาวนานที่สุดได้วิธีหนึ่ง ภูมิปัญญาที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ได้แก่

1. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหารพื้นเมืองและวัฒนธรรมการกิน
2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับงานหัตถกรรม
3. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับงานประเพณีท้องถิ่น
4. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหลัก
5. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้าง
6. วิถีชีวิตชนบท

จากความหลากหลายของภูมิปัญญาของชุมชนนาทะเล ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมดังกล่าวแล้ว ชุมชนจึงกำหนดให้มีพิพิธภัณฑ์เพื่อเก็บรวบรวมอนุรักษ์วัฒนธรรมและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาสำหรับนักท่องเที่ยว

2. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.1 การกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาทะเล

เนื่องจากการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาทะเล ต้องอยู่บนพื้นฐานของศักยภาพทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ มิฉะนั้นไม่สามารถกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวได้หลากหลาย โดยเฉพาะชุมชนบ้านนาทะเลยังมีชุมชนที่คนในชุมชนมีความรู้ทางทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและขาดประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวมาก่อน จึงกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเพียง 2 รูปแบบ คือ การท่องเที่ยวแบบครึ่งวัน เพื่อเยี่ยมชมวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น และการท่องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน เพื่อเยี่ยมชมวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพักค้างแรมในชุมชน

ทั้งนี้คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาทะเล และผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน มีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและกิจกรรม

การท่องเที่ยวรูปแบบของการท่องเที่ยว ที่จัดขึ้น โดยความร่วมมือของชุมชนเป็นลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.2 การท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาทะเล

การดำเนินงานเพื่อนำรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาทะเลไปปฏิบัติโดยนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลอง จำนวน 262 คน จากการจัดนำเที่ยวรวม 11 ครั้ง พบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวได้รับความสนใจตอบรับมีเพียงรูปแบบที่ 1 เท่านั้น ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจในกิจกรรมที่ได้ร่วมกับชุมชน และมีความเข้าใจ และร่วมภาคภูมิใจกับภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการทอผ้าซึ่งมีความโดดเด่นมากที่สุด

อภิปรายผลการศึกษา

จากการวิจัยพบว่าอำเภอลับแล เป็นอำเภอหนึ่งที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดอุตรดิตถ์ แต่ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเที่ยวชมในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งเกษตรกรรม เช่น การทำสวนทุเรียน กล้วยไม้ ซึ่งไม่พบเลยในบ้านนาทะเล เมื่อการดำเนินการวิจัยเริ่มต้นและดำเนินงานไปช่วงเวลาหนึ่งพบว่าเป็นที่สนใจและคาดหวังจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และสำนักงานการท่องเที่ยวภาคเหนือเขต 3 ตลอดจนผู้ประกอบการท่องเที่ยวของเอกชนในจังหวัดอุตรดิตถ์ แต่ถึงอย่างไรก็ไม่ได้ได้รับการช่วยเหลือในการดำเนินการวิจัย เพื่อให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรมได้โดยเหมาะสม ความสำเร็จในการดำเนินงานและผลที่จะเกิดขึ้นต่อเนื่องในอนาคต เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นหลัก แต่ดังที่กล่าวแล้วว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่มีรายได้หลักจากการทำเกษตรกรรม ดังนั้นการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นความสมัครใจและความพร้อมของสมาชิกชุมชนจริง ๆ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. เนื่องจากโครงการวิจัยนี้ ได้รับการตอบรับจากสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างดี เพราะเป็นโครงการที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานความต้องการของชุมชน ดังนั้นคนในชุมชนมีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มกำลัง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานที่เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย มิได้เกิดจากการไม่เต็มใจร่วมมือให้งานขับเคลื่อนไปได้ตามวัตถุประสงค์ แต่เนื่องจากวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร โดยเฉพาะช่วงเวลาระยะแรกของการวิจัย เป็นช่วงเวลาที่ชาวบ้านปรับเปลี่ยนพื้นนาหลังจากการเกี่ยวข้าว ให้เป็นแปลงเพื่อปลูกหอม ซึ่งเป็นงานที่ต้องทุ่มเทเวลาให้อย่างเต็มที่ ต่อเนื่องจนถึงช่วงเดือนที่ 3 ของการวิจัย เป็นเดือนที่เกษตรกรกำลังเก็บเกี่ยวผลผลิต ทำให้มีผลต่อการนัดหมายร่วมกันในรูปแบบเวทีชาวบ้าน ถ้าไม่เป็นการรบกวนการประกอบอาชีพของชาวบ้าน การนัดหมายที่เหมาะสมต้องเป็นกลางคืน โดยเริ่มเวลาประมาณ 20.00 น. เป็นต้นไป

และไม่ควรทำกิจกรรมยาวนานมาก เพราะการเริ่มงานในไร่นาของคนในชุมชนเริ่มเข้ามาประมาณ 7.00 น.

2. คนในชุมชน มีความรักใคร่กลมเกลียวกันดี สังเกตได้จากการร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ แต่จากการสังเกตและร่วมกิจกรรมในชุมชนเป็นระยะเวลานานพอควร ผู้วิจัยสังเกตว่า คนในชุมชน ยังขาดการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในลักษณะของผู้นำชุมชน ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นผู้ตามที่ดี อาจเนื่องจาก ผู้นำชุมชนได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน มีความสามารถสูง สามารถดำเนินงานต่าง ๆ ทางสังคม ได้ผลดี และได้รับการยอมรับเชื่อถือสูง แต่มีใช้ลักษณะเผด็จการ

ผู้ที่มาร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ และกระตือรือร้น เป็นกลุ่มผู้สูงอายุทั้งหญิงและชาย กลุ่มหนุ่มสาวในชุมชนจำนวนหนึ่งละทิ้งอาชีพการเกษตรไปทำงานในเมือง และจะกลับภูมิลำเนา ในวันเสาร์-อาทิตย์ หรือวันนักขัตฤกษ์ ผู้วิจัยรู้จักคุ้นเคยกับกลุ่มหนุ่มสาวบางคน และได้ชวนเข้าร่วมกิจกรรม ก็ได้รับการตอบรับดีพอควร เนื่องจากเล็งเห็นว่าน่าจะเป็นกำลังของชุมชนต่อไปได้

ชุมชนมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดทั้งทางระบบเครือญาติ และการเคารพนับถือกัน ดังนั้น จากการร่วมกิจกรรมที่ผ่านมา มีสมาชิกจำนวนไม่น้อยที่เป็นญาติกัน ถ้ามีกิจกรรมอื่นในชุมชนในช่วงเวลาเดียวกับจัดเวทีชาวบ้าน แม้การจัดเวทีชาวบ้านจะเป็นไปตามกำหนดเวลาที่ได้ตกลงร่วมกันไว้ก่อน ก็มีผลต่อกิจกรรมที่ได้กำหนดในปฏิทินปฏิบัติงานได้

3. เมื่อนำผลจากการวิจัย วิเคราะห์กับทฤษฎีการท้องเที่ยวโดยมีพื้นฐานจากชุมชนและแนวคิดการท้องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบกับเรื่องทรัพยากรการท่องเที่ยว การวิจัยพบว่า หมู่บ้านนาทะเลมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและชุมชนอนุรักษ์ไว้ เมื่อนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท้องเที่ยว ชุมชนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี นอกจากนี้ชุมชนยังมีความคิดริเริ่มในการร่วมจัดการท้องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยใช้พื้นฐานของชุมชน

จุดอ่อนของชุมชน อาจมีบ้างเล็กน้อย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับจุดแข็งที่เป็นโอกาสแล้ว การท้องเที่ยวของหมู่บ้านนาทะเลมีจุดแข็งมากกว่า จึงน่าจะส่งเสริมและจัดการท้องเที่ยวรูปแบบดังกล่าวแล้วเพื่อเป็นแบบอย่างแก่หมู่บ้านอื่น ๆ ต่อไป

4. เมื่อนำผลการวิจัยเปรียบเทียบกับงานวิจัยของบุคคลอื่น ๆ เช่น ฉัตรนภา พรหมมา และคณะ (2540) มธุรส ปราบไพรี (2543) ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2544) และพจนารถ กริ่งไกร (2545) ก็ได้ข้อค้นพบตรงกันว่า ชุมชนแต่ละแห่งล้วนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวและถ้าชุมชนอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ ก็สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนในด้านต่าง ๆ และพร้อมจะพัฒนาตนเองถ้าได้รับความรู้และแนวคิดเพื่อการจัดการอย่างถูกต้อง ซึ่งยืนยันได้จากการทำงานร่วมกับชุมชน ชุมชนจะมีความกระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือ ทั้งด้านการวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผลและการปรับปรุงผลงาน

จากงานวิจัยดังกล่าวแล้ว จึงสรุปพบเรียนได้ว่า การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น มิใช่การวางแผนถูกกำหนดมาจากรัฐบาลหรือหน่วยงานที่รัฐมอบหมาย ชุมชนมีศักยภาพเพียงพอและมีทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งชุมชนอนุรักษ์ อยู่แล้ว การท่องเที่ยวโดยชุมชนนอกจากทำให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวยังทำให้ชุมชนเกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังทำให้ชุมชนทำงานร่วมกันทั้งด้านความคิด การปฏิบัติงาน และการสรุปบทเรียน กิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว นำมาสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน

1. ควรบูรณาการลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชนเข้าสู่ระบบการศึกษาของท้องถิ่น เพื่อปลูกฝังสู่เยาวชนและเพื่อเผยแพร่สู่สังคมภายนอกต่อไปอย่างยั่งยืน
2. การขอความร่วมมือจากองค์กรท้องถิ่น ในด้านการพัฒนาความพร้อมของชุมชนเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยว
3. ชุมชนควรมีการพัฒนาทั้งด้านสภาพทั่วไปของชุมชน ด้านบุคลากรที่สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสร้างสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวให้กับชุมชน
4. ควรมีการสร้างเครือข่ายกับชุมชนใกล้เคียง เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งการสร้างความเข้าใจถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
5. ควรมีการรื้อฟื้นวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการทอผ้า เพื่อนำไปสู่ระบบการผลิตเพื่อการจำหน่าย โดยยืนอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมเดิมของชุมชน
6. การประกอบอาชีพเกษตรกรรมของชุมชน เช่น การทำนา การปลูกหอมแดง สามารถนำมากำหนดเป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมได้ แต่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยต่อสุขภาพ เนื่องจากมีการใช้สารเคมีและยาปราบศัตรูพืชในระบบการผลิตทางการเกษตร

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ทั้ง 2 รูปแบบไปทดลองเพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนต่อไป
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านนาทะเลแบบเจาะลึก เช่น ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม เพื่อให้เกิดการจัดการที่เหมาะสม โดยแนวทางการจัดการที่เชื่อมโยงจากระดับท้องถิ่นสู่สากล

3. ควรมีการศึกษารูปแบบการฟื้นฟูและสืบทอดภูมิปัญญาโดยความร่วมมือของโรงเรียน
กับชุมชน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน ครั้งที่ 2 (2529). เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ESCAP HALL อาคารประชุมสหประชาชาติ, 1 เมษายน 2539.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2542). การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉัตรนภา พรหมมา และคณะ. (2540). การประเมินสถานภาพองค์ความรู้ จังหวัดอุดรดิศต์. อุดรดิศต์ : ม.ป.ท.
- _____. (2544). การศึกษารูปแบบและปัจจัยที่ประสบความสำเร็จในการใช้วัฒนธรรมเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจตามแนวพระราชดำริชุมชนหาดสองแคว หมู่ 2 ตำบลหาดสองแคว อำเภอดอน จังหวัดอุดรดิศต์. อุดรดิศต์ : ม.ป.ท.
- สุทธิธิ์ ชูชาติ. (2544). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์.
- สุทธิธิ์ ชูชาติ และคณะ. (2544). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการ “รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มน้ำวาง”. เชียงใหม่ : โครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมบ้านสวนนนทรี
- ดุษฎี ชุมสาย, มล. (2527). ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ทรงจิต พูลลาภ. มล. (2527). ศักยภาพและสถานภาพของภูมิปัญญาไทยเพื่อสืบสานการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งยั่งยืน. เนติกุลการพิมพ์ (2541) : กรุงเทพฯ.
- ธนวัฒน์ ขวัญมุข. (2545) ศักยภาพของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษา : หมู่บ้านร่องกล้า อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิคม จารุมณี. (2535). การท่องเที่ยวและการจัดอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู.
- บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประเสริฐ วิทยารัฐ. (2530). สถิติทางภูมิศาสตร์. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต.
- พงศธร เกษสำลี. (2525). การท่องเที่ยวและการบริการ. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

- พจนารต กรังไกร. (2545). การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม : กรณีศึกษา ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่ : ม.ป.ท.
- พนิตดา สิงห์ครา. (2544). ศักยภาพของชุมชนบ้านห้วยฮี้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เพ็ญนภา แก้วอินทร์ และดวงใจ ปรีชา. (2532). การศึกษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอฉะบับ จังหวัดอุตรดิตถ์. ม.ป.ท.
- มธุรส ปราบไพบรี. (2543). ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีชุมชนไทยทรงคำ บ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2540). การอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว. (เอกสารประกอบการบรรยาย). อุตรดิตถ์ : อัดสำเนา.
- ยุวดี นีรัตน์ตระกูล. (2544, เมษายน – มิถุนายน). “การท่องเที่ยวชุมชน,” จุลสารการท่องเที่ยว. 20(2) : 5 – 9.
- ลยาศรี หุณทะนะเสวี. (2534). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- วรรณพร วณิชชานุกร และคณะ. (2541). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- วรรณฯ วงษ์วานิช. (2539). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- วิบูลย์ บุณนารมย์. (2540). ตำนานเมืองอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์ : พี ออฟเซีทอาร์ท.
- วิวัฒน์ชัย บุญภักดี. (2533). การท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต.
- ศิริ สามสุโพธิ์. (2543). สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ศิลปากร, มหาวิทยาลัย. (2544). ผ้าพื้นเมือง-การสำรวจผู้ผลิตทั่วประเทศ โครงการพัฒนาผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สร้อยสวัสดิ์ อาสาสรรพกิจ. (2543). โครงการการวิจัยเพื่อพัฒนาความพร้อมของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศในภาคเหนือตอนบน. ม.ป.ท.
- สุนทร สุขไทย. (2543). สถานภาพการท่องเที่ยวภายในจังหวัดอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์ : ม.ป.ท.
- อรวรรณ พันธเนตร. (2541). การประเมินความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน : กรณีบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง ตำบลเชียงของ จังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่ : ม.ป.ท.

Davidson, Rob. (1955). **Tourism**. 2 Ed. Singapore : Longman Group Limited.

Fennell, David A. (1999). **Ecotourism and Introduction**. London : Routledge.

Gaeldner, Charies R. (2000). **Tourism : Principle, Practices, Philosophies**. Singapore :
John Wiley And Sons.

สัมภาษณ์

กลั่น เพ็ชรเบน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จินตนา ยาคำ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 42/15 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

กวย ปานคุ้ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จินตนา ยาคำ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 42/15 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

เกศรินทร์ รอดทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, หนึ่งนุช ปลั่งเปลื้อง เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 18/1 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546.

แก้วนา รัตนะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จินตนา ยาคำ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 36/1 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546.

เจียว ใจแน่น เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จินตนา ยาคำ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 52 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

คำ จันคำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พรรณี จุฑานนท์ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่วัดนาทะเล ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

คำทอง รัตนะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พรรณี จุฑานนท์ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 36 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

คำตัน บางดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จรรกรินทร์ ชันมูล เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 175 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

เงิน นาคพริก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, แสงเคื่อน น้อยเทพ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 85/1 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

จันทร์ ทิพย์ดึก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เบญจพร สุทธการ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 9 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

โจน ปาคา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พรรณี ไบยา เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 64 หมู่ 2 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

ชะลอ จันทรยา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พัทธา สมประสงศ์ถาวร เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 42/15 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

ชำนาญ ใจจัน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, หนึ่งนุช ปลั่งเปลื้อง เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 10/1 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546.

น้อม จันคำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จรรกรินทร์ ชันมูล เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 175 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

เนียม กุลท้วม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, แสงเดือน น้อยเทพ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 13 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

บุญมี ศรีพันผ่อง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุริยันต์ กระรัตน เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 175 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

เป็ง ชมพู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เบญจพร สุทธการ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 128/1 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

เปล่ง กุลคง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จรรกรินทร์ ชันมูล เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 175 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

เปิ่น มะโนคำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุริยัน กระรัตน เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 175 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

เปล่ง อินมา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พรรณี จุฑานนท์ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 87 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2546.

ผกาวรรณ กาขุน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, หนึ่งนุช ปลั่งเปลื้อง เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 2/1 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546.

ผัน อินมา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, หนึ่งนุช ปลั่งเปลื้อง เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 51 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2546.

เพียร อินกะโชค เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จรรกรินทร์ ชันมูล เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 175 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

ไพโรจน์ บังสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, หนึ่งนุช ปลั่งเปลื้อง เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 33 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2546.

ฟอง อินมา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พัทธรา สมประสงค์ถาวร เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 158 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

มยุรี มีรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, หนึ่งนุช ปลั่งเปลื้อง เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 20 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

มาตร อินมา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พรรณี จุฑานนท์ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 82 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2546.

มานัด คำคุ้ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พรรณี จุฑานนท์ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 61 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2546.

ราไฟ ใจจีน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, หนึ่งนุช ปลั่งเปลื้อง เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 7/2 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546.

เรียง นาคพริก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พรรณี จุฑานนท์ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่ วัดนาทะเล ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

ลัดดา กุลท้วม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, หนึ่งนุช ปลั่งเปลื้อง เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 13 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546.

วรกานต์ เจโกธิพงษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, หนึ่งนุช ปลั่งเปลื้อง เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 11 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546.

วันนา ควงแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จินตนา ยาคำ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 27 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

วันเพ็ญ แสงแปง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุริยัน กระรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 175 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

ลำเนียง ขุนอินทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พัทธรา สมประสงค์ถาวร เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 183/2 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

สุก เตชะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, หนึ่งนุช ปลั่งเปลื้อง เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 26 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546.

อ็อค ดินมา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พรรณี ใบชา เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 102 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

อ่อนทอง คิมูล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุริยัน กระรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่บ้านเลขที่ 175 หมู่ 5 ต.ชัยชุมพล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2546.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสำรวจชุมชน

แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาค้นคว้าชุมชน

แบบประเมินความพึงพอใจในการท่องเที่ยวชุมชน

ฉบับที่ 1

แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว

ชื่อชุมชน..... หมู่ที่.....
 ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
 ผู้ให้ข้อมูล (ชื่อ- ที่อยู่)..... กู้ม.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 ประวัติและความเป็นมาของชุมชน.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สภาพภูมิศาสตร์

แหล่งน้ำ.....

.....

.....

.....

สภาพดิน.....

.....

.....

.....

สภาพป่าไม้.....

แหล่งท่องเที่ยว.....

เส้นทางคมนาคมสู่ชุมชน.....

1.2 สภาพความเป็นอยู่

1. จำนวนครัวเรือนในคุ้ม..... ครัวเรือน
2. จำนวนประชากรทั้งหมด..... คน ชาย..... คน หญิง..... คน
3. การถือครองที่ดิน
 จำนวนครัวเรือนที่มีที่ดินเป็นของตนเอง จำนวนต่ำกว่า 1 ไร่..... ครอบครั
 จำนวน 1 - 5 ไร่..... ครอบครั
 จำนวน 6 - 10 ไร่..... ครอบครั
 จำนวนมากกว่า 10 ไร่..... ครอบครั
 จำนวนครอบครัวที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง..... ครอบครั
4. แหล่งน้ำดื่มน้ำใช้ในครัวเรือน ใช้จากแหล่งใดมากที่สุด
☐ บ่อน้ำตื้น ☐ น้ำบาดาล ☐ น้ำฝน
☐ บ่อประปา ☐ ชื่อน้ำจากที่อื่น ☐ แหล่งน้ำธรรมชาติ
☐ อื่น ๆ

1.4 สภาพทางวัฒนธรรม

1. มีศาสนสถาน.....แห่ง

1.....

2.....

3.....

2. ภาษาท้องถิ่น

☐ มี คือ.....

☐ ไม่มี

3. โบราณสถาน/โบราณวัตถุ ในชุมชน

1.....

2.....

3.....

4. งานบุญ/ประเพณี ในชุมชน

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

6.....

7.....

8.....

9.....

5. งานหัตถกรรมในชุมชน (ซึ่งน่าสนใจของนักท่องเที่ยว)

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

6.....

6. อาหารการกินที่เป็นเอกลักษณ์ในชุมชน

1.
2.
3.

7. อาคารบ้านเรือนแบบโบราณหรือสิ่งก่อสร้างที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

1.
2.
3.
4.

8. ในหมู่บ้านมีผู้ที่มีความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1. มีความสามารถด้าน
2. มีความสามารถด้าน
3. มีความสามารถด้าน
4. มีความสามารถด้าน
5. มีความสามารถด้าน
6. มีความสามารถด้าน
7. มีความสามารถด้าน
8. มีความสามารถด้าน
9. มีความสามารถด้าน
10. มีความสามารถด้าน
11. มีความสามารถด้าน

ตอนที่ 2 ความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ถ้าจะพัฒนาชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

☐ เห็นด้วย เพราะ

☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ

2. ถ้าท่านเห็นด้วย ท่านพร้อมจะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวหรือไม่

☐ พร้อม

☐ ไม่พร้อม

3. ถ้าต้องมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมบางอย่างให้เหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว
ท่านคิดว่าจะกระทำได้หรือไม่
- ☐ ได้
- ☐ ไม่ได้ เพราะ.....
4. ท่านคิดว่าถ้ามีการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของ
ครอบครัวของ
ท่านและสมาชิกในชุมชนหรือไม่
- ☐ ไม่มีผล
- ☐ มีผลทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ ☐ ดีขึ้น ☐ เลวลง
5. ถ้าพัฒนาชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ท่านคิดว่าจะนำเสนอสิ่งใดบ้างแก่นักท่องเที่ยว
- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....
- 7.....
- 8.....
-

**แบบสัมภาษณ์การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว
ชุมชนบ้านนาทะเล**

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ.....ปี
3. การศึกษา.....
4. อาชีพ.....
5. สถานภาพครอบครัว ☐ โสด ☐ มีคู่
☐ แต่งงานแล้วอยู่ด้วยกัน ☐ แต่งงานแล้วแยกกันอยู่

ตอนที่ 2 ลักษณะสภาพแวดล้อม

1. ลักษณะโครงสร้างของตัวบ้านที่อาศัยอยู่
☐ ชั้นเดียวติดพื้นดิน ☐ ชั้นเดียวใต้ถุนสูง ☐ สองชั้น
2. ลักษณะการปลูกอาศัย
☐ ชั่วคราว ☐ ถาวร ☐ กึ่งถาวร
3. วัสดุก่อสร้างบ้าน
☐ ไม้ ☐ ไม้ไผ่ขัดแตะ ☐ ไม้และไม้ไผ่ขัดแตะ
☐ ดิน, อิฐ ☐ ครึ่งดินครึ่งไม้
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
4. วัสดุที่ใช้มุงหลังคา
☐ กระเบื้อง ☐ สังกะสี ☐ จาก/หญ้าคา
5. การทาสีบ้าน
☐ ไม่ทาสี ☐ ทาสี
6. การเป็นเจ้าของบ้าน
☐ เป็นเจ้าของบ้าน ☐ เป็นบ้านเช่า / อาศัย
7. ในบ้านมีไฟฟ้าใช้หรือไม่
☐ ไม่มี ☐ มี

8. แหล่งน้ำดื่ม-น้ำใช้ในครัวเรือน ใช้จากแหล่งใดมากที่สุด
- ☐ บ่อน้ำตื้น ☐ น้ำบาดาล ☐ น้ำฝน
- ☐ น้ำประปา ☐ ชื้อน้ำจากที่อื่น ☐ แหล่งน้ำธรรมชาติ, ห้วย, หนอง
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
9. มีปัญหาน้ำดื่ม-น้ำใช้ในครัวเรือนหรือไม่
- ☐ ไม่มีปัญหา
- ☐ มีปัญหา ☐ ปริมาณน้ำไม่เพียงพอตลอดปี
- ☐ คุณภาพน้ำไม่ดี
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
10. ท่านใช้วิธีกำจัดน้ำเสีย (น้ำทิ้งหลังใช้แล้ว) อย่างไร
- ☐ เททิ้งบนดิน ☐ ระบายลงบ่อเกรอะ
- ☐ ทิ้งลงลำคลอง / ลำเหมือง / แหล่งน้ำอื่น ๆ
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
11. ท่านใช้วิธีกำจัดขยะมูลฝอย ของครัวเรือนอย่างไร
- ☐ เผา ☐ ฝัง ☐ กองทิ้งไว้เลย ๆ ☐ ใช้บริการกำจัดขยะ
- ☐ ทิ้งลงคลอง / ลำเหมือง
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
12. เมื่อมีคนในครอบครัวของท่านเจ็บป่วยเล็กน้อยท่านรักษาอย่างไร
- ☐ ซื้อยารับประทานเอง ☐ ไปพบแพทย์แผนโบราณ
- ☐ พาไปสถานอนามัย ☐ พาไปโรงพยาบาล
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
13. เมื่อมีคนในครอบครัวของท่านเจ็บป่วยท่านรักษาอย่างไร
- ☐ ซื้อยารับประทานเอง ☐ ไปพบแพทย์แผนโบราณ
- ☐ พาไปสถานอนามัย ☐ พาไปโรงพยาบาล
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
14. คนในครอบครัวของท่านเจ็บป่วยด้วยโรคอะไรบ่อยที่สุด
- ☐ โรค (โปรดระบุ).....
15. ท่านได้รับข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ จากแหล่งใดมากที่สุด
- ☐ บุคคล ☐ หนังสือพิมพ์ ☐ วิทยุ
- ☐ โทรทัศน์ ☐ หอกระจายข่าว/เอกสารทางราชการ
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา มีเหตุการณ์ต่อไปนี้หรือไม่

16. ในหมู่บ้านมีการขโมยทรัพย์สินหรือไม่

- ☐ ไม่เคยมี ☐ เคยมี

17. ในหมู่บ้านมีการจี้ปล้นหรือไม่

- ☐ ไม่เคยมี ☐ เคยมี

18. ในหมู่บ้านเคยมีการทำร้ายร่างกาย / การฆ่าหรือไม่

- ☐ ไม่เคยมี ☐ เคยมี

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

19. ท่านเคยได้ยินคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือไม่

- ☐ ไม่เคย ☐ เคย

20. ท่านเข้าใจความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่

- ☐ ไม่เข้าใจ ☐ เข้าใจ

21. ท่านคิดว่าปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในท้องถิ่นของท่านมีจำนวนเหมาะสมเพียงใด

- ☐ มากเกินไป ☐ พอได้แล้ว ☐ น้อยเกินไป ☐ ไม่มีเลย

21. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ถ้าจะพัฒนาชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

- ☐ เห็นด้วย เพราะ.....
☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

22. จากข้อ 21 ถ้าท่านเห็นด้วย ท่านพร้อมจะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวหรือไม่

- ☐ พร้อม
☐ ไม่พร้อม

23. ถ้าต้องมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมบางอย่างให้เหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ท่านคิดว่าจะกระทำได้หรือไม่

- ☐ ได้
☐ ไม่ได้ เพราะ.....

24. ท่านคิดว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในท้องถิ่นของท่าน

- ☐ ความงามของธรรมชาติ ☐ วัฒนธรรม ประเพณี ของท้องถิ่น
☐ วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ☐ ทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณี
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

25 ท่านคิดว่าถ้ามีการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวของท่านและประชาชนในท้องถิ่นหรือไม่

☐ ไม่มีผล ☐ มีผลทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ ☐ ดีขึ้น ☐ เลวลง

เหตุผล.....

26. ท่านคิดว่านักท่องเที่ยวจะสร้างปัญหาต่าง ๆ ให้แก่ท้องถิ่นของท่านหรือไม่เพียงใด

ปัญหาที่เกิดจาก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	ระดับของปัญหา			ไม่มี ปัญหา	ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
	มาก	ปาน กลาง	น้อย		
1. มีขยะเพิ่มขึ้น					
2. เสียงดังรบกวน					
3. น้ำเสียเพิ่มขึ้น					
4. น้ำใช้ไม่เพียงพอ					
5. ราคาที่ดินเพิ่มขึ้น					
6. ค่าครองชีพสูงขึ้น					
7. ขยะพืชรื้อเพิ่มมากขึ้น					
8. อาชญากรรมเพิ่มขึ้น					
9. ชนิดและปริมาณสัตว์ในท้องถิ่นลดลง					
10. ชนิดและปริมาณพืชในท้องถิ่นลดลง					

27. ท่านคิดว่าปัญหาดังกล่าวควรแก้ไขโดยวิธีใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

28. ท่านคิดว่าคนในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหรือไม่

☐ ไม่ควร

☐ ควร เพราะ.....

แบบประเมินความพึงพอใจในการท่องเที่ยวชุมชน
บ้านนาทะเล ตำบลชัยภูมิ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. ปัจจุบันท่านอายุ
☐ น้อยกว่า 15 ปี ☐ 15 – 24 ปี
☐ 25 – 34 ปี ☐ 35 – 44 ปี
☐ 45 – 54 ปี ☐ 55 – 64 ปี
☐ ตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป
3. การศึกษา
☐ ป. 4 – ป. 6 ☐ ม. 1 – ม. 3
☐ ม. 4 – ม. 6 ☐ อนุปริญญา / ปริญญาตรี
☐ ปริญญาโท หรือสูงกว่า ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....
4. ภูมิลำเนา จังหวัด.....
5. อาชีพ
☐ เกษตรกรรม ☐ รับจ้าง
☐ ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ ☐ ค้าขาย
☐ พนักงานบริษัทเอกชน ☐ นักศึกษา
6. ประสบการณ์การท่องเที่ยวชุมชน
☐ มี ☐ ไม่มี

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจที่ได้จากการท่องเที่ยว

ข้อมูล	พอใจ มากที่สุด	พอใจ มาก	พอใจ ปานกลาง	พอใจ น้อย
1. สภาพทั่วไป				
1.1 ความสะดวกในการเดินทาง				
1.2 ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในชุมชน				
1.3 ความสะอาดภายในบริเวณชุมชน				
1.4 ความสวยงามร่มรื่นภายในชุมชน				
1.5 ความมีน้ำใจไมตรีของคนในชุมชน				

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน				
2.1 ความเหมาะสมของกิจกรรม				
2.2 ความเหมาะสมของเวลา				
2.3 การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เช่น การทำ ข้าวแคบ การทอผ้า เป็นต้น				
2.4 กิจกรรมการต้อนรับของคนในชุมชน				
2.5 ความต่อเนื่องของกิจกรรม				
2.6 การปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์ชุมชน				
2.7 ความเหมาะสมของเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน				

ข้อเสนอแนะ

[illegible]

3. ความรู้ที่ได้รับ				
3.1 เกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชน				
3.2 เกี่ยวกับวัฒนธรรมการกิน				
3.3 งานด้านหัตถกรรมทอผ้า				
3.4 งานหัตถกรรมจักสาน				
3.5 เกี่ยวกับโบราณวัตถุ				
3.6 เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน				

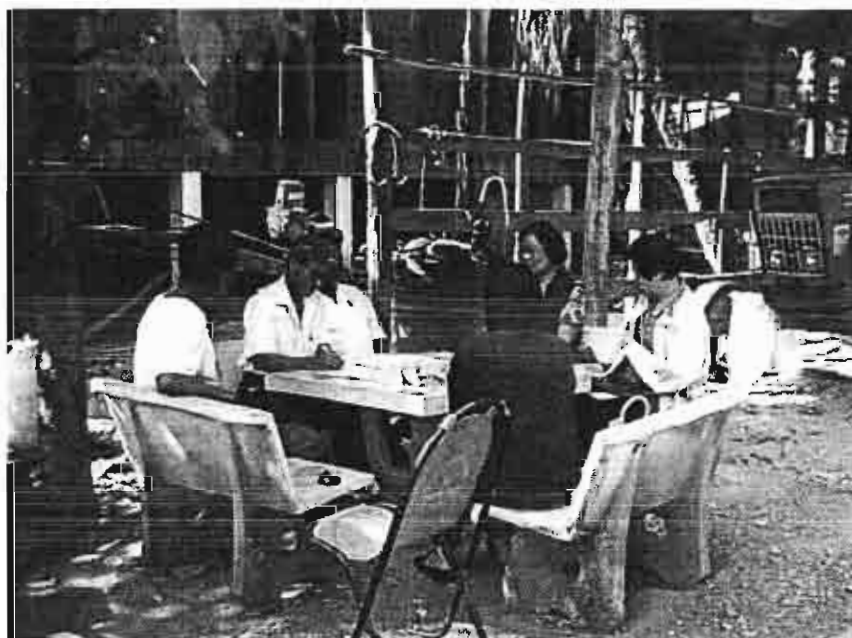
ข้อเสนอแนะ

[illegible]

ภาคผนวก ข
รูปภาพกิจกรรมในระหว่าง
การปฏิบัติงานในชุมชน

ประชุมคณะวิจัย ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน ร่วมกันวางแผนการปฏิบัติงาน

ร่วมกันศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน

จัดเวทีชาวบ้านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน

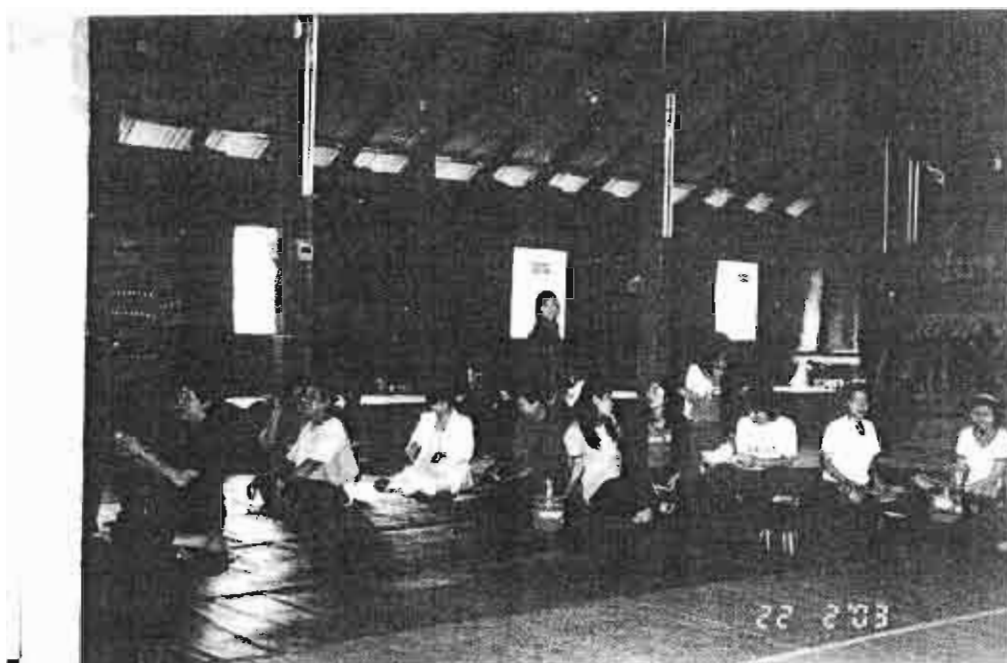

การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลชุมชน

จัดเวทีชาวบ้านเพื่อตรวจสอบข้อมูล

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

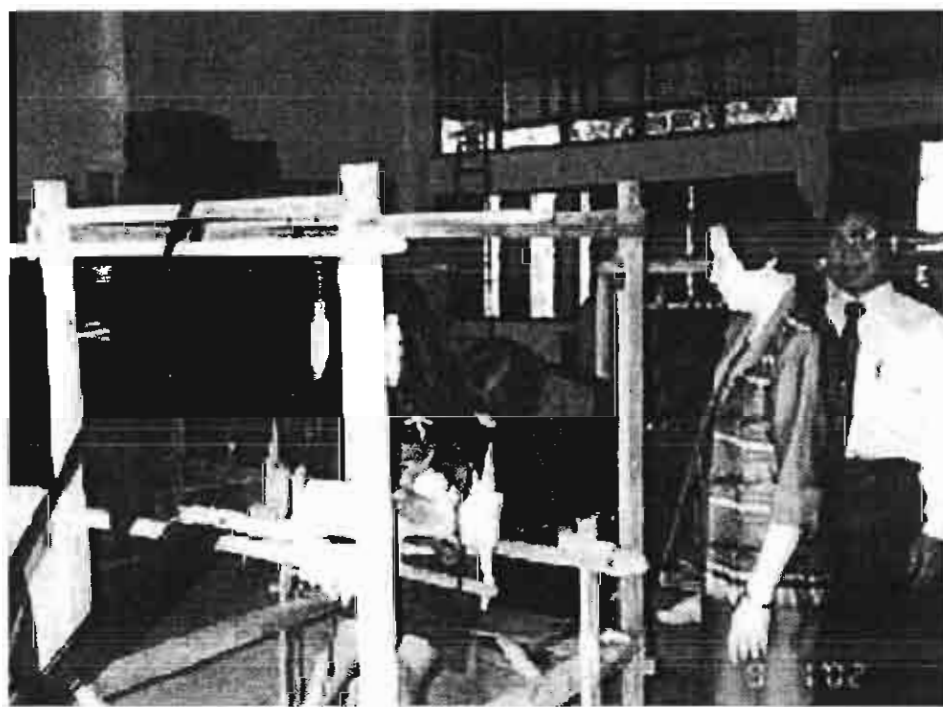

ร่วมงานประเพณี และกิจกรรมต่าง ๆ กับชุมชน

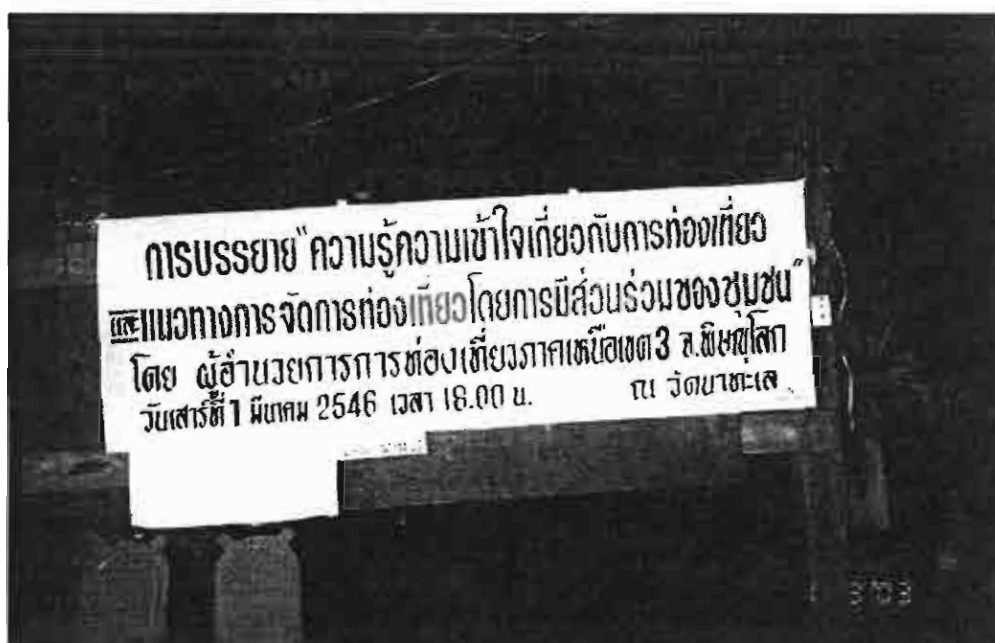

กิจกรรมการบรรยายเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านการท่องเที่ยว
โดยวิทยากรจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

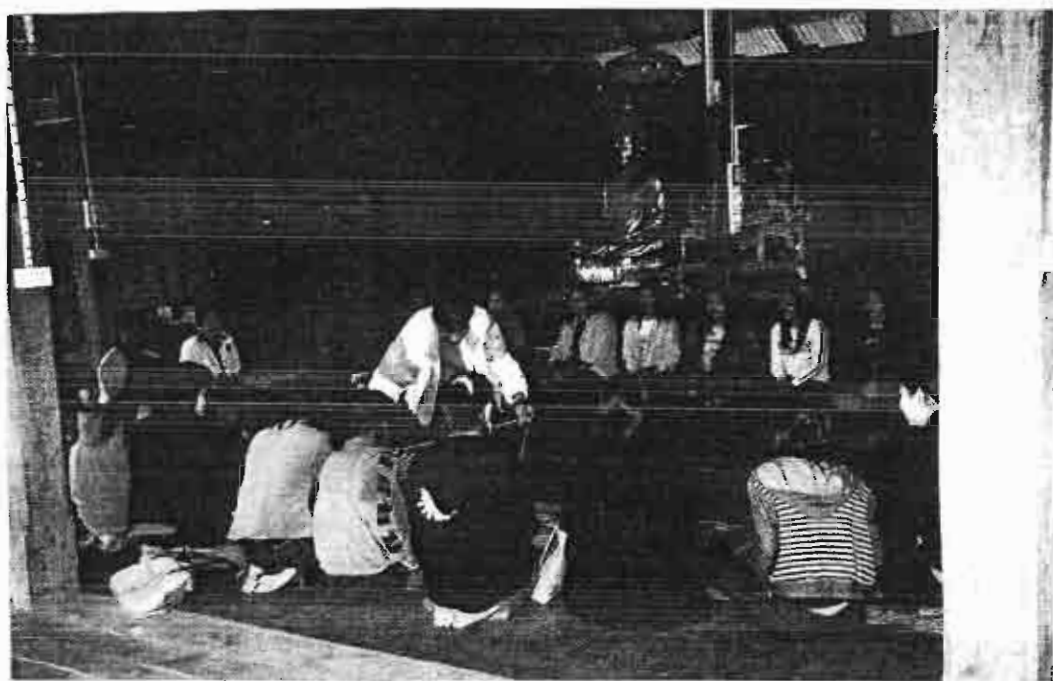

กิจกรรมการศึกษาดูงาน การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ณ จังหวัดเชียงใหม่

การนำนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองเข้าเที่ยวชม บ้านนาทะเล

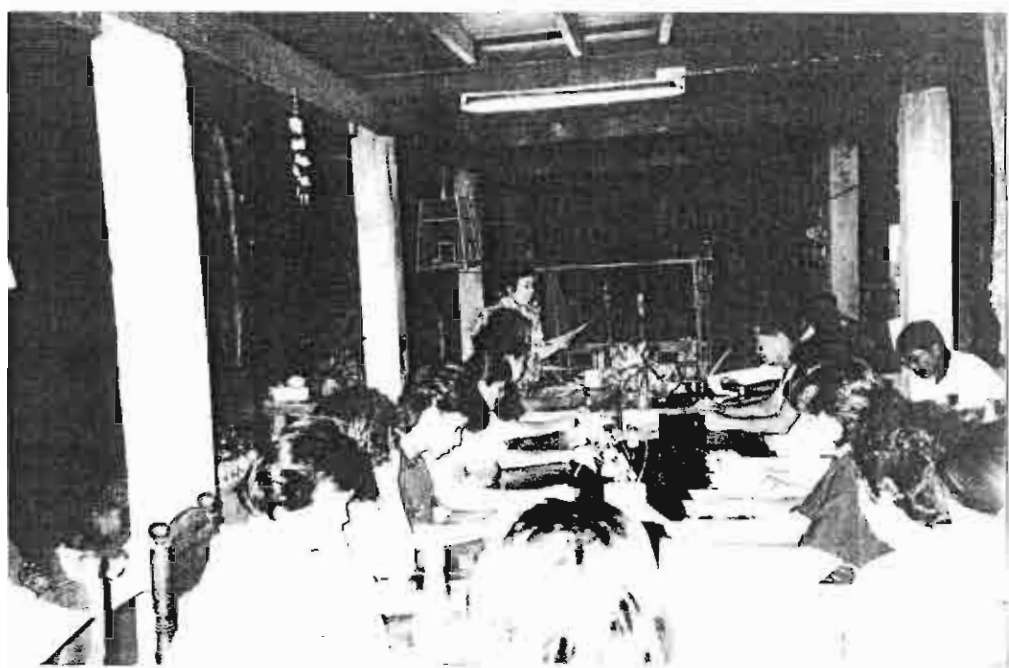

การปฏิบัติงานของคนในชุมชนในการแนะนำนักท่องเที่ยว

การประชุมคณะกรรมการการท่องเที่ยวบ้านนาทะเล
เพื่อนำเสนอปัญหาและปรับปรุงรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

การจัดเวทีชาวบ้านเพื่อสรุปผลการวิจัย

ประวัติคณะวิจัย

ประวัติคณะวิจัย

หัวหน้าโครงการ	นางพรรณิ จูทานนท์
การศึกษา	การศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกภูมิศาสตร์ วิชาโทภาษาอังกฤษ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น
ตำแหน่ง	อาจารย์ 2 ระดับ 7 ประธานโปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ที่ทำงาน โปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โทรศัพท์ 055-411096 ต่อ 1419
ทีมวิจัย	
นายกศ	อินมา
ตำแหน่ง	บ้านเลขที่ 13 หมู่ 5 ตำบลชัยชุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 บ้านนาทะเล ตำบลชัยชุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์
ประสบการณ์	ผลงานดีเด่นได้รับการเสนอชื่อเข้าพิจารณาคำแหน่งผู้ใหญ่บ้านดีเด่นของ จังหวัดอุดรดิตถ์ ปี พ.ศ.2544 และ พ.ศ. 2545 ผู้ใหญ่บ้านเหินบอง พ.ศ. 2546
นางสาวนนทภัทร	ยาดำ
การศึกษา	บ้านเลขที่ 42/1 หมู่ 5 ตำบลชัยชุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษ สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์
ตำแหน่ง	อาจารย์ 1 ระดับ 4 บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน บ้านนาทะเล ตำบลชัยชุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ประธานโครงการศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชนบ้านนาทะเล

นายมาต	อินมา
	บ้านเลขที่ 82 หมู่ 5 ตำบลชัยชุมพล อำเภอถ้ำบึง จังหวัดอุดรธานี
ตำแหน่ง	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านนาทะเล ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาทะเล
นางวอน	ยาดำ
	บ้านเลขที่ 42/1 หมู่ 5 ตำบลชัยชุมพล อำเภอถ้ำบึง จังหวัดอุดรธานี
ตำแหน่ง	ประธานกลุ่มทอผ้าและอ้อมทรัพย์บ้านนาทะเล
นางสาวนงนุช	อินมา
	บ้านเลขที่ 157 หมู่ 5 ตำบลชัยชุมพล อำเภอถ้ำบึง จังหวัดอุดรธานี
ตำแหน่ง	เลขานุการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
นางมานัด	คำคุ้ม
	บ้านเลขที่ 55 หมู่ 5 ตำบลชัยชุมพล อำเภอถ้ำบึง จังหวัดอุดรธานี
	ชาวบ้านนาทะเล